

Nr 71.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier; given Stockholms slott den 30 januari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att vissa av de undersökningar, som för närvarande utföres vid statens veterinärmedicinska anstalt, skall överflyttas till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier. I samband därmed bör ett särskilt reglemente fastställas för dessa. För att möjliggöra överflyttningen föreslås, att personalen vid laboratorierna skall beredas tillfälle till erforderlig vidareutbildning. Till bestridande av rese- och traktementskostnader under utbildningen beräknas 20 000 kronor. Härjämte föreslås, att det nuvarande bidraget å 10 000 kronor till ett vart laboratorium skall för år 1953 höjas till 20 000 kronor för laboratorium, som utför fullständiga diagnostiska undersökningar, och till 15 000 kronor för icke fullt utbyggt laboratorium. I anslutning till förslagen äskas till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Bidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier ett anslag av 200 000 kronor för budgetåret 1953/54.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 januari 1953.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, *fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier* samt anför därvid följande.

Inledning.

I årets statsverksproposition (IX ht p. 79) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 till Förekommade och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Bidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier beräkna ett anslag av 260 000 kronor.

Jag torde nu få återkomma till denna anslagsfråga.

Genom beslut den 12 maj 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt veterinärstyrelsen och styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt att gemensamt utreda frågan om möjligheterna att överflytta vissa arbetsuppgifter från anstalten till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier ävensom därmed sammanhängande spörsmål.

Styrelserna — i det följande benämnda utredningen — har den 4 november 1952 avgivit betänkande angående den veterinärbakteriologiska laboratorieverksamheten (stencilerat). Vid betänkandet har fogats förslag till reglemente för hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier.

Över betänkandet och nämnda förslag till reglemente har, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, samtliga länsstyrelser efter hörande av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Sveriges veterinärförbund, hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund, Svenska mejeriernas riksförening u. p. a., Sveriges slakteriförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk. Vid medicinalstyrelsens utlåtande har fogats yttrande av föreståndaren för statens bakteriologiska la-

laboratorium. Vidare har åtskilliga länsstyrelser överlämnat yttrande av vederbörande länsveterinär.

I det följande torde jag först få lämna en kort översikt över betänkandet och yttrandena över detta samt därefter en närmare redogörelse för de olika förslagen jämte motiveringar ävensom för detaljerna i yttrandena.

Utredningens förslag och yttrandena däröver.

A. Huvuddragen av förslaget.

Utredningen. Utredningen finner ett påtagligt behov föreligga att från statens veterinärmedicinska anstalt avlasta en del av de på anstalten ankommande arbetsuppgifterna i syfte att dels undvika en eljest ofrånkomlig ytterligare utvidgning av anstaltens personella och materiella resurser, dels skapa gynnsammare betingelser för den del av verksamheten vid anstalten, som är inriktad på vetenskaplig forskning. En dylik avlastning anses lämpligen böra genomföras på så sätt, att för enklare diagnostiska undersökningar, vilka oftast är av rutinmässig karaktär, skall anlitas lokala veterinär-bakteriologiska laboratorier.

Vidare anses utrett, att de tio veterinärbakteriologiska laboratorier, som nu finns inrättade hos vissa hushållningssällskap, i och för sig är lämpligt belägna och att det måste betecknas såsom ett betydande allmänt intresse, att de icke nödgas nedlägga sin verksamhet. Utredningen syftar härvid främst på den fortsatta kontrollen av kastsjukan samt det påbörjade bekämpandet av juverinflammationerna. Beträffande kastsjukekontrollen anses det sålunda uteslutet, att statens veterinärmedicinska anstalt i fråga om de kreaturstäta delarna av landet skall kunna övertaga undersökningen av samlingsmjölk-(ABR-)proven. Vidare förutsätter åtgärderna mot juverinflammationerna enligt utredningen, att tillgången till lokala veterinära laboratorier kommer att bestå i de delar av landet, där sådana nu finns.

Utredningen finner det tillika klarlagt, att den vid ifrågavarande laboratorier tjänstgörande veterinärpersonalen icke överallt besitter den färdighet i allmän-bakteriologisk och patologi-anatomisk diagnostik, som gör den skickad att utan vidare påtaga sig samtliga de arbetsuppgifter, vilkas decentralisering från statens veterinärmedicinska anstalt bör eftersträvas. Enligt utredningen blir det därför nödvändigt, att denna personal får tillfälle till successiv vidareutbildning.

Beträffande de ekonomiska förhållandena uttalar utredningen, att de olika undersökningar, för vilka laboratorierna enligt utredningens mening är nödvändiga eller lämpade, icke kan väntas medföra inkomster av sådan storlek, att laboratorierna blir självförsörjande. Om den åsyftade avlastningen från anstalten skall kunna fortlöpande genomföras, måste fördenskull en ökning av statsbidraget till driften av laboratorierna komma till stånd. Utredningen föreslår med hänsyn härtill, att bidraget för år 1953 skall höjas

från det nuvarande beloppet av 10 000 kronor för varje laboratorium till 30 000 eller 20 000 kronor, beroende på om laboratoriet är fullt utbyggt eller icke.

På grund av det anförda hemställer utredningen *dels* att i betänkandet angivna riktlinjer för en överflyttning från statens veterinärmedicinska anstalt till lokala veterinärbakteriologiska laboratorier av vissa anstalten åvilande arbetsuppgifter måtte godkännas, *dels* att reglemente för hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier måtte utfärdas i enlighet med det vid betänkandet fogade förslaget *och dels* att till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Bidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier måtte för budgetåret 1953/54 anvisas ett anslag av 260 000 kronor, att av veterinärstyrelsen disponeras för att utbetala bidrag till sällskap, som driver laboratorium enligt föreskrifterna i nämnda reglemente. Vidare föreslås, att av hushållningssällskap anställd veterinär, som blivit av veterinärstyrelsen kompetentförklarad, skall för sin tjänstgöring få räkna tjänstår lika med civila veterinärer i statens tjänst. Slutligen förutsättes att Kungl. Maj:t framdeles, på framställning av veterinärstyrelsen efter samråd med statens veterinärmedicinska anstalt, skall meddela beslut angående erforderlig vidareutbildning av de veterinära befattningshavarna vid ifrågakvarande laboratorier.

Yttrandena. Utredningens förslag har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *samtliga remissinstanser*. Dock har *länsstyrelsen i Stockholms län* ansett förslagen knappast vara så positiva och konstruktiva, som man kunnat vänta, när några konkreta förslag att inrätta nya laboratorier icke framlagts. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har för sin del funnit förslagen vara alltför vaga. Vidare har *förvaltningsutskotten hos Stockholms läns och stads samt Uppsala läns hushållningssällskap* — mot bakgrunden av förhållandena i dessa län — gjort den anmärkningen att även sådana fall, där veterinärbakteriologisk verksamhet bedrivs blott i begränsad utsträckning, bort behandlas av utredningen. Slutligen må redan här nämnas, att *statskontoret* ansett en förutsättning för förslagets genomförande vara, att någon ökning av statsunderstödet till ifrågakvarande laboratoriers drift icke skall bli erforderlig. I övrigt har endast gjorts invändningar mot vissa detaljer av förslaget.

B. Nuvarande förhållanden.

Statens veterinärmedicinska anstalts uppgifter och belastning. Utredningen lämnar till en början en redogörelse för veterinärmedicinska anstaltens arbetsuppgifter samt den nuvarande omfattningen av verksamheten vid denna. Av denna redogörelse må här återgivas följande.

För anstalten gällande instruktion är utfärdad den 22 december 1943 (SFS nr 940, ändrad genom kungörelserna nr 720/1949 och nr 392/1950). Enligt denna har anstalten till uppgift *dels* att för myndigheters, samman-

slutningars och enskildas räkning inom veterinärmedicinens och födoämneshygienens områden utföra praktisk-vetenskapliga undersökningar och andra arbeten, som äger samband därmed, dels ock att utöva självständig vetenskaplig forskning inom området för sin verksamhet. Instruktionen ålägger anstalten särskilt att utföra bakteriologiska, patologisk-anatomiska, serodiagnostiska, kemiska och parasitologiska undersökningar inom anstaltens verksamhetsområde, att bereda och tillhandahålla sera, vacciner och andra bakteriologiska preparat, att genom försök ej endast vid anstalten utan även hos djurägare söka vinna insikt om hur kampen mot de olika kreaturssjukdomarna skall föras med största utsikt till framgång samt att utge meddelanden över anstaltens verksamhet och forskningsresultat.

Från och med år 1944 omfattar anstalten en bakteriologisk, en patologisk-anatomisk, en serologisk, en parasitologisk och en kemisk avdelning. Härjämte finns en konsulentavdelning och ett gemensamt kansli.

Den bakteriologiska avdelningen är ur arbetsteknisk synpunkt uppdelad på tre skilda laboratorier. Det ena av dessa ombesörjer allmänna bakteriologisk-diagnostiska undersökningar av material, som antingen insändes direkt från praktiserande veterinärer och djurägare eller remitteras från anstaltens övriga avdelningar, främst från den patologisk-anatomiska avdelningen. Det andra laboratoriet sysslar med tuberkulos- och mastitdiagnostik, animal livsmedelskontroll samt bakteriologiska vattenundersökningar. Det tredje slutligen handhar virologiska undersökningar, för närvarande huvudsakligen avseende svin- och hönsviroser. De diagnostiska undersökningarna vid avdelningen uppgår årligen till cirka 30 000, varjämte där beredes omkring 100 000 ml tuberkulin om året. Denna produktion avses dock inom den närmaste tiden skola överflyttas till den serologiska avdelningen.

Vid den patologisk-anatomiska avdelningen utföres årliga cirka 10 000 fullständiga obduktioner å husdjur och vilt samt omkring 3 000 undersökningar av organ, organdelar, tumörer o. d., som insänts från veterinärer och djurägare.

Vad angår den serologiska avdelningen är denna liksom den bakteriologiska avdelningen uppdelad på tre särskilda laboratorier. Dessa är benämnda respektive serum-, vaccin- och serodiagnostiska laboratoriet. Såsom framgår av namnen tillverkas vid de båda förra olika slags sera och vacciner m. m., vilka årligen uppgår till en mängd av cirka 6 000 000 ml. Före försäljningen underkastas produkterna statskontroll av en särskild serumkontrollant. Det serodiagnostiska laboratoriet handhar undersökningar avseende hönstyfus och rots m. fl. sjukdomar. Vidare sker där undersökningar i fråga om graviditet och djurartsbestämning. Årligen utföres vid laboratoriet cirka 150 000 undersökningar.

Den parasitologiska avdelningen ombesörjer undersökningar av förekomst och art av parasiter i organ och organdelar, som insänts från veterinärer och djurägare eller remitterats dit från anstaltens övriga avdelningar. Varje år utföres cirka 8 000 sådana undersökningar.

Verksamheten vid den kemiska avdelningen, som är av synnerligen skiftande art, är fördelad på två laboratorier. Vid det ena sker, bland annat, undersökningar av misstänkta förgiftningsfall, klinisk-kemiska blod- och urinalyser, vissa vitamin- och spårelementbestämningar vid bristsjukdomar, analyser av vatten, livsmedel, foder, konstgödsel och desinfektionsmedel samt kemisk graviditetsbestämning hos sto. Årligen utföres omkring 3 000 kemiska undersökningar av insänt material. Avdelningens andra laboratorium sysslar med beredning av olika näringssubstrat för anstaltens bakteriologiska och serologiska avdelningar samt för landets provinslaboratorier. Vidare beredes där skilda färglösningar och reagenser för anstaltens olika laboratorier. Sammanlagt framställs årligen cirka 20 000 liter substrat.

Konsulentavdelningens verksamhet avser dels att genom fältutredningar vara anstaltens övriga avdelningar behjälplig vid undersökningar av oklara infektions-, brist- och förgiftningssjukdomar, dels att tillhandagå veterinärer och djurägare med råd och anvisningar rörande lämpliga profylaktiska och terapeutiska åtgärder avseende svin-, fjäderfä-, pälsdjurs-, ungdjurs- och viltsjukdomar. Konsultationerna sker huvudsakligen i anslutning till vid anstalten utförda diagnostiska undersökningar. I övrigt embesörjer konsulentavdelningen en kontinuerlig hälsokontroll av framför allt landets svinavelsbesättningar.

Vad slutligen angår den vetenskapliga forskningen vid anstalten är denna huvudsakligen inriktad på olika målforskningsproblem rörande infektions-, brist-, förgiftnings- och parasitsjukdomar hos husdjur och vilt. Över de vunna forskningsresultaten utges årligen meddelanden.

Till närmare belysning av utvecklingen vid anstalten av den mera rutinmässiga verksamheten på olika områden har utredningen uppgjort den å s. 7 intagna tablån. I anslutning till tablån framhåller utredningen, att totalantalet av de vid anstalten årligen utförda diagnostiska undersökningarna sedan år 1948 visat en avsevärd nedgång. Denna berör huvudsakligen det serodiagnostiska laboratoriets verksamhet och är en följd av decentraliseringen av kastsjuke- och hönstufusdiagnostiken. Laboratoriet har emellertid å andra sidan nyligen måst upptaga andra betydelsefulla arbetsuppgifter, bland annat undersökningar rörande vissa sterilitetsframkallande infektioner hos nötkreatur. Dessa undersökningar torde under de närmaste åren bli ganska omfattande. Diagnostiken av nämnda infektioner är nämligen av mera komplicerad art, varför den rutinmässiga metodiken bör närmare genomprövas, innan den som grund för ett sjukdomsbekämpande handhas av provinslaboratorier. Beträffande den bakteriologiska avdelningen har antalet prov för undersökning å tuberkulos visat en stadig minskning. Under åren 1951—1952 måste vidare i anledning av den då härjande mul- och klövsjukan materialinsändningen till särskilt anstaltens patologisk-anato-

Tablå över antalet undersökningar m. m. vid statens veterinärmedicinska anstalt åren 1943—1951.

Avdelning	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951
<i>Antal diagnostiska undersökningar.</i>									
Bakt. lab. 1.....	21 108	21 583	29 741	29 761	23 007	28 294	26 508	18 908	15 416
Bakt. lab. 2.....	9 032	9 878	10 135	8 591	6 324	8 703	14 516	14 734	12 497
Patol.-anatom. avd.....	6 839	7 223	9 257	11 504	15 868	15 853	14 541	12 856	10 644
Serodiagn. lab.	214 782	318 279	468 927	497 591	411 342	456 817	339 232	127 495	141 069
Parasitol. lab.	6 100	5 722	8 375	8 493	10 636	11 598	8 934	8 906	7 966
Kemiska lab.	2 152	1 769	3 507	4 194	4 411	2 646	3 168	2 496	2 585
	260 013	364 454	529 942	560 134	471 588	523 911	406 899	185 395	190 177
<i>Framställda kvantiteter bakteriologiska preparat m. m. (ml).</i>									
Serum- och vaccinelaboratoriet									
Sera	2 867 871	4 453 390	3 516 400	2 096 525	2 080 350	2 568 625	2 291 026	3 044 066	3 022 900
Normalserum									146 600
Vacciner	356 308	138 772	95 257	186 137	164 281	205 746	255 088	377 116	564 889
Ympämnen	347 628	492 862	517 196	507 056	416 193	413 812	437 529	408 843	528 105
Övriga preparat	610 200	1 118 578	1 897 205	1 826 300	1 638 800	1 856 480	1 710 865	1 297 005	1 727 220
Tuberkulin	90 398	79 779	118 536	112 208	102 476	104 893	104 604	98 795	92 279
	4 272 405	6 283 351	6 144 594	4 728 226	4 402 100	5 149 556	5 429 112	5 185 825	6 081 993
Ympämne mot valpsjuka hos hund, doser									6 371
Kemiska laboratoriet									
Reagenser m. m.	—	1 003	1 536	1 107	850	1 120	1 259	1 142	1 118
Substrat, liter	—	7 826	15 519	18 200	72 276	15 972	17 582	15 362	18 844

miska och bakteriologiska avdelningar reduceras i möjligaste mån med hänsyn till risken för en smittspridning under transportererna. Samtidigt företogs inom anstalten en stark begränsning av det för bakteriologisk undersökning avsedda sektionmaterial, som rutinmässigt översändes från patologisk-anatomiska avdelningen. Ehuru ej önskvärd var en sådan nedskärning nödvändig för att bereda den bakteriologiska avdelningen erforderlig tid till utarbetande av vissa nya samt förbättrande av en del äldre undersökningsmetoder i avsikt att uppnå en fördjupad och säkrare diagnostik.

Tablån ger sålunda en viss bild av anstaltens verksamhet. Den återspeglar emellertid icke personalens verkliga arbetsbörda. En större minskning av vissa enklare undersökningar kan nämligen mer än väl uppvägas av ett färre antal komplicerade och mera tidsödande sådana. Vid det kemiska laboratoriet t. ex. har arbetsbördan under de senare åren ökat avsevärt, trots att antalet undersökningar snarast visar en tendens till nedgång. En del tidigare förekommande relativt enkla klinisk-kemiska undersökningar har nämligen minskat, medan bland annat anspråken på invecklade vitamin- och spårelementbestämningar i exempelvis fodermedel och sektionmaterial ökat.

Hushållningssällskapens laboratorier. För närvarande utövas bakteriologisk diagnostisk verksamhet i nämnvärd omfattning vid tio hushållningssällskaps laboratorier. Angivna efter tidpunkten för tillkomsten är dessa belägna i Malmö, Linköping, Kristianstad, Jönköping, Skara, Örebro, Nyköping, Falkenberg, Västerås och Kalmar.

Beträffande laboratoriernas arbetsuppgifter anför utredningen, att laboratorierna med undantag för det i Malmö ursprungligen inrättats huvudsakligen med sikte på tuberkulosdiagnostik. I samband med kastsjukesbekämpandets decentralisering har emellertid sedermera även serodiagnostiska och bakteriologiska undersökningar, sammanhängande med sistnämnda sjukdomsbekämpande, verkställt å laboratorierna. Under de senaste åren har dessutom tillkommit undersökningar rörande förekomst av hönstypus. Allmän-bakteriologisk diagnostik har tidigare förekommit i nämnvärd utsträckning — förutom vid laboratoriet i Malmö — endast vid Linköpingslaboratoriet. Genom minskat arbete med tuberkulos- och kastsjukediagnostiken har emellertid flertalet övriga laboratorier, om än i ringa utsträckning, börjat åtaga sig även andra undersökningar än de med sjukdomsbekämpandena direkt sammanhängande, såsom tuberkulosprov från sjukvårdsanstalter, obduktioner av mindre husdjur, vissa allmän-bakteriologiska undersökningar, bakteriologisk vattenkontroll, graviditetsbestämningar m. m.

Laboratoriernas nuvarande organisation innebär, att de är knutna till vederbörande hushållningssällskap. De intager dock såtillvida en särställning gentemot sällskapens övriga avdelningar som icke någon av per-

sonalen finns upptagen i personalförteckningarna för sällskapen. Laboratoriearbetet och den sjukdomsbekämpande verksamheten övervakas av veterinärstyrelsen, medan sällskapen i övrigt vad organisation och arbetsuppgifter beträffar står under lantbruksstyrelsens överinseende. Den närmaste ledningen av laboratorieverksamheten och förekommande fältarbete utövas av en utav respektive sällskap antagen veterinär — chefveterinär — vilken svarar för arbetets behöriga bedrivande. Sällskapets överinseende utövas genom en särskild nämnd, som bland annat fastställer inkomst- och utgiftsstat samt storleken av de avgifter, som djurägare vilka deltagar i av sällskapet anordnat bekämpande av tuberkulos, kastsjuka m. fl. husdjurssjukdomar har att erlägga. Ordinarie personal i högre lönegrader antages och entledigas av sällskapets förvaltningsutskott. Detta är även beslutande organ i ekonomiska frågor av större vikt.

Vad härefter angår laboratoriernas ekonomi har hittills gällt, att dessa i förhållande till hushållningssällskapen varit självförsörjande på så sätt, att statsbidrag och djurägaravgifter till av sällskapen anordnade sjukdomsbekämpanden helt täckt omkostnaderna. Sedan år 1942 har, förutom till nämnda sjukdomsbekämpanden, särskilt statsbidrag utgått med 8 000 kronor till ett vart av de sällskap, som inrättat laboratorier, i syfte att möjliggöra allmän-bakteriologisk verksamhet. För år 1952 har bidraget höjts till 10 000 kronor. Ehuru sällskapens medel sålunda icke alls eller blott i undantagsfall behövt tagas i anspråk för laboratorierna, garanterar sällskapen dessas ekonomi och förskotterar — mot ränta — medel till driften. Statsbidrag och djurägaravgifter grundas nämligen mer eller mindre på omkostnaderna och kan därför uttagas först efter verksamhetsårets slut. Räkenskapsföring, utbetalningar och inkasseringar ombesörjes i regel av sällskapens kassaavdelningar.

I stort sett har laboratorierna under sjukdomsbekämpandenas högkonjunktur icke behövt dragas med ekonomiska bekymmer. I början på 1940-talet, innan kastsjukebekämpandet decentraliserades, förelåg dock på sina håll betydande svårigheter att få verksamheten ekonomiskt bärkraftig, ett förhållande som nu åter blir alltmer markant och i ett par fall mycket snart kan äventyra vederbörande laboratoriums fortsatta existens. Under år 1951 uppkom sålunda underskott vid ett laboratorium med i runt tal 9 500 kronor, vid ett annat med i det närmaste 27 000 kronor. Huvudorsaken härtill ligger däri, att tuberkulos- och kastsjukebekämpandena nu är i det närmaste slutförda. Därmed bortfaller nämligen så gott som hela det hittillsvarande ekonomiska underlaget för laboratoriernas verksamhet.

Under senaste femårsperiod har årligen till hushållningssällskap med laboratorier av statsmedel utbetalats ersättning för undersökningar med belopp varierande från 232 000 kronor år 1947 till 339 000 kronor år 1950. Därutöver har bidrag utgått till respektive sjukdomsbekämpanden. Dessa bidrag utgjorde år 1947 tillhoppa över 250 000 kronor men nedgick år 1951 till omkring 150 000 kronor. Sistnämnda medel har, förutom till rese- och trakta-

mentsersättningar samt undersökningsarvoden, tillsammans med djurägarnas avgifter i viss utsträckning använts till täckande av veterinäravdelningarnas personal- och lokalkostnader. Statens bidrag till driften vid laboratorierna har sålunda i själva verket — det särskilda laboratoriebidraget oräknat — under senaste femårsperiod uppgått till omkring 500 000 kronor årligen i enlighet med vad tablån å s. 11 närmare utvisar.

I fråga om laboratoriernas personal erinrar utredningen om att Kungl. Maj:t på ansökan av respektive hushållningssällskap genom beslut i varje särskilt fall medgivit tjänstårsberäkning i likhet med civila veterinärer i statens tjänst åt veterinär, som efter veterinärstyrelsens (tidigare medicinalstyrelsens) godkännande anställts av sällskapet. Vanligen har sådan tjänstårsberäkning beviljats för två eller högst tre veterinärer vid varje sällskap. Medgivandena avser emellertid i flertalet fall veterinärer, som anställts för bekämpande av tuberkulos i smittfarlig form. Sedermera har Kungl. Maj:t den 12 januari 1945 förklarat att även veterinär, anställd av sällskap för bekämpande av smittsam kastning, må åtnjuta dylik rätt till tjänstårsberäkning.

Nu omförmälda s. k. ordinarie veterinärpersonal är vanligen anställd med sex månaders uppsägningstid. Efter sällskapens omorganisation har emellertid vissa sällskap erbjudit ordinarie veterinär kontrakt på sex år. Då behov därav förelegat, har vidare veterinär på framställning av sällskap förordnats att under viss tid såsom extra veterinär biträda vid bekämpande av tuberkulos respektive smittsam kastning inom sällskapets verksamhetsområde.

Ifrågavarande personal uppbär numera i regel avlöning motsvarande följande löneklasser i löneplan nr 1 av statens löneplansförordning: chefveterinär 30, assistentveterinär 25—26, kansli- och laboratoriepersonal 4—11 samt vaktmästare 9. Personal för disk och städning är vanligen anställd enligt kollektivavtal. Ordinarie personal antages och entledigas av sällskapets förvaltningsutskott, extra personal vanligen av laboratorienämnden efter förslag av chefveterinären. Den ordinarie personalen, oftast 1 à 2 veterinärer samt 1 à 2 kansli- eller laboratoriebiträden, är pensionsansluten till statens pensionsanstalt.

Utredningen berör härefter laboratoriernas resurser i fråga om lokaler och utrustning samt anför därvid, att laboratorierna i Linköping, Kristianstad, Malmö, Falkenberg, Skara och Västerås i dessa hänseenden torde vara väl lämpade för relativt omfattande såväl allmän-bakteriologisk som patolog-anatomisk diagnostik. Vid de fem förstnämnda finns särskilt utrymme för obduktion av smärre djur, medan i Västerås sådan lokal utan svårighet kan iordningställas. Nyköpingslaboratoriet har tämligen begränsade utrymmen utan möjligheter till utvidgning. I Jönköping och Örebro är lokalerna rymliga men torde lämpa sig enbart för vissa slag av bakteriologiska och klinisk-kemiska undersökningar. Kalmarlaboratoriet, som nyligen påbörjat sin verksamhet, är provisoriskt inrättat och torde under det

Statsbidrag till vissa hushållningssällskap för bekämpande av tuberkulos, kastsjuka och hönstyfus.

Hushållningssällskap	För lab.-undersökn.	För fält-arbete	För lab.-undersökn.	För fält-arbete	För lab.-undersökn.	För fält-arbete	För lab.-undersökn.	För fält-arbete	För lab.-undersökn.	För fält-arbete
	1947	1947	1948	1948	1949	1949	1950	1950	1951	1951
Södermanland	13 150	40 992	26 535	25 084	27 956	22 158	27 217	16 709	19 803	15 098
	54 141		51 619		50 115		43 926		34 901	
Östergötland	43 584	33 670	42 437	30 986	34 225	24 103	35 191	20 173	27 492	15 258
	77 254		73 422		58 328		55 363		42 750	
Jönköping	24 767	17 710	29 710	18 942	23 254	14 451	36 409	12 257	21 701	13 997
	42 477		48 653		37 705		48 667		35 699	
Kalmar södra	—	6 881	—	8 321	—	8 764	15 539	10 228	22 646	9 525
							25 768		32 171	
Kristianstad	26 381	16 555	23 949	16 053	24 107	15 439	36 363	17 311	31 517	14 319
	42 935		40 003		39 545		53 674		45 836	
Malmöhus	47 147	41 044	45 931	32 481	43 557	31 302	57 876	33 590	49 371	35 403
	88 191		78 412		74 859		91 466		84 774	
Halland	18 656	14 962	16 238	12 277	10 841	9 916	26 761	12 747	30 676	10 969
	33 617		28 514		20 757		39 508		41 644	
Skaraborg	5 043	41 683	33 654	44 438	28 493	34 885	48 548	30 790	49 804	22 380
	46 726		78 092		63 378		79 338		72 184	
Örebro	21 273	27 745	13 994	17 573	13 411	17 595	22 300	13 747	8 023	2 613
	49 018		31 567		31 006		36 047		10 635	
Västmanland	32 240	15 469	33 030	17 905	28 294	14 634	32 736	12 910	29 163	12 904
	47 709		50 934		42 927		45 647		42 067	
Summa statsbidrag	232 240	256 709	265 478	224 059	234 136	193 247	338 941	180 462	290 197	152 465
	488 949		489 537		427 383		519 403		442 661	

närmaste året vara sysselsatt med kastsjukediagnostik i sådan omfattning, att utrymmena medger endast mycket begränsad utvidgning av verksamheten.

I anslutning till sin redogörelse för personalen och lokalförhållandena vid laboratorierna har utredningen uppgjort följande tablå.

Tablå över personal och lokalförhållanden vid hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier.

Laboratorium	Golvytan m ²	Veterinärer	Kansli- pers.	Lab. bitr.	Vaktm.	Anm
Nyköping	90	2	1	2	1	n. b. av hskpts fastighet
Linköping	180	2	2	2	1	2 tr. i hskpts fastighet
Jönköping	110	1	1	4		n. b. i hskpts fastighet
Kalmar	70	1	1	1		Provisoriskt i kontorslok. och lab. vid f. d. kontrollslakteri
Kristianstad	160	3	2	2	2	1 tr. i hskpts fastighet
Malmö	500	4	3	5	2	1 + 2 tr i hskpts fastighet
Falkenberg	100	2	2	2	1	Lokaler särsk. inredda för lab. i staden tillh. fastighet
Skara	170	3	1	7	1	Särskild laboratoriebyggnad
Örebro	150	1	2	2	1	1 tr. i omodern fastighet (f. d. fabrik)
Västerås	150	1	2	2	1	Särskild laboratoriebyggnad

Beträffande tablån framhåller utredningen, att uppdelningen mellan kansli- och laboratoriepersonal icke är exakt, då samma person ofta får utföra såväl laboratorie- som skrivgöromål. Vidare anföres, att måttuppgifterna avser egentliga laboratorielokaler samt expeditioner och personalrum. Dessutom finns emellertid vid samtliga laboratorier utom det i Kalmar relativt rikliga utrymmen för försöksdjur (50—100 kvm) ävensom disk- och steriliseringsrum samt förrådsrum.

Slutligen må nämnas, att utredningen i förevarande sammanhang även lämnat en redogörelse för tidigare utredningar rörande laboratoriernas ställning och arbetsuppgifter. Beträffande denna redogörelse torde emellertid här få hänvisas till s. 15—17 i betänkandet.

C. Allmänna synpunkter.

Utredningen. Utredningen framhåller, att en decentralisering av anstaltens diagnostiska verksamhet till provinslaboratorier med hänsyn till dessas i allmänhet tämligen begränsade resurser endast kan komma att omfatta sådant undersökningsmaterial, som icke fordrar mera komplicerade undersökningsmetoder eller fullständigare laboratorieutrustning. Då sådana undersökningar utgör en ganska stor del av anstaltens diagnostiska verksamhet, skulle en överflyttning av desamma till hushållningssällskapens laboratorier kunna medföra en icke oväsentlig avlastning. Enligt utredningen får man emellertid samtidigt räkna med en ökning av anstaltens mera kva-

¹ Halvtidstjänst.

lificerade diagnostik till följd av remisser från provinslaboratorierna av sådana fall, som icke kan närmare utredas vid dessa. En dylik utveckling och fördelning av arbetsuppgifterna anser utredningen under alla förhållanden synnerligen önskvärd, enär den skulle innebära ett mera rationellt utnyttjande av anstaltens resurser. En decentralisering av viss allmän-diagnostisk verksamhet från anstalten till hushållningssällskapens laboratorier skulle nämligen komma att förhindra en ytterligare ansvällning av antalet rutinundersökningar vid anstalten och därigenom möjliggöra, att arbetskraft frigöres för de mångahanda och högaktuella veterinärmedicinska forskningsuppgifter, vilkas genomförande skulle ha varit av väsentligt värde men hittills måst vila på grund av den alltför stora omfattningen av enklare diagnostiska undersökningar vid anstalten.

Inför valet att endera centralisera all allmän-diagnostisk verksamhet till anstalten med därav följande utbyggnad och förstärkning av denna anstalt eller att decentralisera verksamheten, anser sig utredningen därför böra stanna för den sistnämnda utvägen, så mycket hellre som denna — i vart fall på längre sikt — även torde vara den för statsverket billigaste.

Yttrandena. Utredningens uppfattning att en del mera rutinmässiga undersökningar bör överflyttas från veterinärmedicinska anstalten till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier delas av *samtliga remissinstanser*. De synpunkter, som anförts i frågan, överensstämmer i stort sett med utredningens. Sålunda betonar *medicinalstyrelsen* betydelsen av att anstaltens verksamhet på det praktiska området icke undantränger den mera renodlade, långsiktiga forskningen. Uttalanden av liknande innebörd göres av *Sveriges veterinärförbund*, *Sveriges lantbruksförbund*, *Svenska mejeriernas riksförening* och *Sveriges slakteriförbund*.

Lantbruksstyrelsen finner det angeläget, att det sjukdomsbekämpande vari ifrågavarande laboratorier deltagar fullföljes och utsträcker till att omfatta jämväl andra hos husdjuren allmänt förekommande sjukdomar av större ekonomisk räckvidd, såsom de smittsamma juverinflammationerna m. fl. Laboratoriernas betydelse för bekämpandet av särskilt nyssnämnda sjukdomar framhålles även i *åtskilliga andra remissutlåtanden*.

Hushållningssällskapens förbund anför att den veterinära verksamhet, som sällskapen bedrivit, varit framgångsrik och givit påtagliga resultat. Det har sålunda visat sig vara av stort värde att lokalt ha tillgång till veterinärbakteriologiska laboratorier. Av den nu verkställda utredningen framgår, att dessa laboratorier har betydande uppgifter att fylla även i framtiden och att det måste betecknas såsom ett allmänt intresse att sällskapen icke nödgas nedlägga dem. I anslutning härtill framhåller förbundet, att det genom förekomsten av sådana laboratorier skapas väsentligt bättre möjligheter att i nära samarbete mellan olika specialister lokalt gripa sig an och söka lösa den mångfald av problem, som finns inom husdjursskötseln. Också för den praktiserande veterinären och för djurägaren är det till stor fördel, att ett laboratorium av ifrågavarande slag ej är alltför avlägset beläget. Även

länsstyrelsen i Kopparbergs län understryker vikten av att de nuvarande laboratorierna icke nödgas att nedlägga sin verksamhet, enär det måste vara ett allmänt intresse att dessa finns tillgängliga i händelse av att husdjursjukdomar av epidemisk karaktär utbryter. Enligt länsstyrelsen är därför en av de främsta fördelarna med den av utredningen föreslagna decentraliseringen av vissa undersökningar till laboratorierna den, att en garanti skapas för att dessa kan fortbestå.

Riksförbundet Landsbygdens folk framhåller, att den ifrågasatta decentraliseringen helt överensstämmer med utvecklingen inom andra kontroll- och forskningsinstitutioner på jordbrukets område, exempelvis i fråga om växtskydd och frökontroll. Vidare kommer jordbrukarna genom decentraliseringen i närmare kontakt med laboratorierna, vilket torde innebära en förbättrad service på området.

I ett flertal yttranden betonas decentraliseringens betydelse ur beredskapssynpunkt. Framför allt gäller detta *länsstyrelsen i Malmöhus län*, som i ett särskilt yttrande av hemlig natur framfört vissa förslag i beredskaps-syfte.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Västmanlands län uttalar, att det tvivelsutan vore ett steg i fel riktning att nu centralisera hela den veterinärbakteriologiska verksamheten till veterinärmedicinska anstalten, i all synnerhet som detta icke synes möjligt utan avsevärda utvidgningar av anstalten. En centralisering skulle dessutom innebära att den värdefulla personliga kontakten mellan vederbörande laboratorier och uppdragsgivare brytes. Fördelarna av en sådan kontakt mellan, bland andra, veterinärer och djurägare, påpekas också av *Sveriges veterinärförbund*.

Länsstyrelsen i Örebro län förutsätter, att decentraliseringen icke sker i större omfattning och i hastigare takt än ifrågavarande laboratoriers personella, materiella och ekonomiska resurser medger, samt att möjlighet ständigt hålles öppen för vederbörande laboratorieföreståndare att utan oskäligen tidsutdräkt hos veterinärmedicinska anstalten erhålla besked angående dit remitterat undersökningsmaterial. Med hänsyn till att de nu befintliga laboratorierna alla utom det i Västerås är belägna söder om Stockholm finner vidare *länsstyrelsen i Jämtlands län* det vara av största vikt, att decentraliseringen icke sker på sådant sätt att norrlandslänen blir sämre tillgodosedda än hittills. Styrelsen utgår därför från att möjligheterna för nämnda län att anlita anstalten icke beskäres genom förslaget genomförande.

Slutligen må nämnas, att *styrelsen för statens institut för folkhälsan* framhåller att utredningens förslag även innebär en avlastning från detta institut av vissa mera rutinmässiga undersökningar, såsom de bakteriologiska vattenundersökningarna samt en del undersökningar avseende den animala livsmedelskontrollen. Enligt styrelsen är detta av värde för institutet. Den största vinsten inom det hygieniska området ligger dock i den utökning av undersökningsverksamheten beträffande vatten och vissa livsmedel, som utredningens förslag möjliggör.

D. Behovet av laboratorier vid hushållningssällskapen.

Utredningen. Utredningen framhåller inledningsvis, att behovet av laboratorier i olika delar av landet nära sammanhänger med fördelningen av husdjursstocken, husdjursavelns och husdjursskötselns utveckling samt olika sjukdomars förekomst. Av betydelse är vidare de arbetsuppgifter, som skall åvila de olika laboratorierna, samt dessas kapacitet och läge ur kommunikationssynpunkt. Vad angår de nuvarande laboratorierna är dessa samtliga jämförelsevis tätt belägna i de södra delarna av landet inom områden, där husdjursskötseln sedan gammalt har en betydande omfattning. En av utredningen verkställd beräkning av antalet husdjur inom dessa laboratoriers naturliga tillförselområden — grundad på 1944 års jordbruksräkning — visar vidare, att djurstockens fördelning på de olika laboratorierna med något undantag är förhållandevis jämn.

Utredningen övergår härefter till en detaljerad redogörelse för vilka arbetsuppgifter som enligt utredningens mening i fortsättningen bör ankomma på hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier. Utgångspunkten har därvid varit laboratoriernas hittillsvarande verksamhet, varefter en undersökning gjorts i vad mån ytterligare uppgifter kan väntas uppkomma för dessa eller bör kunna överflyttas dit från framför allt veterinärmedicinska anstalten. Av utredningens redogörelse i ämnet torde här få återgivas följande.

Såsom förut antytts har *tuberkulosbekämpandet*, framför allt den kliniska tuberkuloskontrollen, tidigare utgjort en huvuduppgift för laboratorierna. Anslutningen till kontrollformen i fråga är emellertid numera helt obetydlig och kan väntas upphöra efter ett par år. Därefter torde huvudsakligen organprov för kontroll av makroskopisk diagnos och eventuell bestämning av tuberkelbacilltypen komma att tillföras laboratorierna. Dyliga prov kan icke väntas medföra någon större belastning för desamma.

Bekämpandet av *kastsjukan* har ävenledes utgjort en betydande och arbetskrävande uppgift. Genom ett energiskt och målmedvetet arbete från alla däri deltagande parter sida har dock sjukdomsfrekvensen minskat därhän, att ett jämförelsevis ringa antal smittade besättningar finns kvar i landet. De serologiska undersökningarna av blodprov kan till följd härav väntas minska alltmer. Däremot torde den fortlöpande kontrollen genom samlingsmjölk-(ABR-)prov böra upprätthållas i nära nog oförminskad utsträckning. Sistnämnda undersökningar är emellertid föga arbetskrävande, även om antalet prov kommer att bli förhållandevis stort (omkring 500 000 om året).

Under de senare åren har den s. k. *spirillkastningen* hos nötkreaturen alltmer trätt i förgrunden bland sterilitetsorsakerna. Det kan förmodas, att arbetet med denna infektionssjukdoms bekämpande kommer att belasta laboratorierna. Omfattningen härav kan dock ej förutses, då metoden icke är slutgiltigt utprövad och sjukdomens utbredning ännu ej klarlagts.

Den lokala ledningen vid åtgärder mot hönsstyfus utövas numera av sällskapens laboratorier. Arbetet inriktar sig huvudsakligen på att sanera avelsbesättningarna. Diagnostiken-kontrollen utövas i första hand genom snabbagglutationsprov, utförda i besättningarna genom särskilt utbildade lekmän (blodprovare). Antalet blodprov, som tillföres veterinärlaboratorierna, blir därför tämligen begränsat. Dessutom torde en snabbmetod visa sig tillfyllest även för laboratoriarbetet. För kontroll av den serologiska diagnosen insändes emellertid i varierande utsträckning fjäderfä för obduktion och bakteriologisk undersökning. Det synes även bli alltmer vanligt, att hönsägare insänder döda eller sjuka djur för att erhålla sjukdomsdiagnos. Intresset hos djurägarna i detta hänseende synes bli allt större och av mycket att döma kan ett ganska stort material härigenom väntas bli tillfört sådana laboratorier, där det finns möjlighet att utföra obduktioner. Sedan fjäderfäslakterier inrättats, har vidare hönskroppar med sjukliga förändringar börjat insändas i stigande antal. I några län har slutligen hälsokontroll av fjäderfäbesättningar anordnats. Denna kontroll baseras till väsentlig del på iakttagelser, gjorda å material som insänts till laboratorierna från nyssnämnda slakterier.

Enligt förordningen nr 286/1951 kommer arbetet med hälsokontroll av svinbesättningar från och med den 1 januari 1954 helt att handhas av hushållningssällskap. Denna kontroll kan dock väntas få mera betydande omfattning endast i de svinrika länen, d. v. s. i Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Skaraborgs län. Ehuru en del obduktionsmaterial kommer att tillföras laboratorierna, ligger dock tyngdpunkten i verksamheten för närvarande på fältarbetet.

Vissa sällskaps veterinäravdelningar har försöksvis igångsatt bekämpande av smittsamma juverinflammationer (mastiter) inom ett varierande antal besättningar. Intresset för åtgärder mot detta ekonomiskt betydelsefulla sjukdomskomplex är synnerligen stort bland djurägarna och även bland företrädare för mejerinäringen. Hittills utförda undersökningar synes ge vid handen, att sjukdomsorsaken inom skilda delar av landet och i olika besättningar är synnerligen varierande. Mängden prov och därmed även arbetsbelastningen för laboratorierna kan därför väntas bli betydande. Man torde sålunda böra räkna med att antalet mjölkprov för bakteriologisk undersökning redan vid ett mastitbekämpande av relativt blygsam omfattning torde komma att uppgå till omkring 1 miljon om året.

Laboratorierna vid sällskapen har hittills huvudsakligen sysslat med sådana bakteriologiska och andra undersökningar, vilka direkt sammanhänger med deras sjukdomsbekämpande verksamhet. Redogörelsen för veterinärmedicinska anstaltens uppgifter och belastning torde emellertid utvisa, att det föreligger ett trängande behov av att från anstalten avlasta bland annat obduktioner av fjäderfä, grisar, kalvar m. fl. mindre husdjur. Dylika obduktioner utföres också numera i tilltagande omfattning vid flera laboratorier. Några har emellertid för närvarande inga loka-

ler, som lämpar sig för sådant ändamål. Även om sålunda i vissa fall obduktionerna utföres vid eller kan decentraliseras till ifrågavarande laboratorier, torde man få räkna med att en del obduktionsmaterial även från dessa allttjämt kommer att belasta anstalten. De mera kvalificerade undersökningarna torde nämligen behöva äga rum vid denna och remisser dit blir därför nödvändiga. Genom att första delen av undersökningen utföres lokalt kan emellertid färskare material erhållas, varigenom det blir lättare att diagnostisera patologisk-anatomiska förändringar.

För närvarande sker undersökningar avseende bakteriologisk köttkontroll vid de olika slakterierna eller köttbesiktningsbyråerna eller också insändes proven till veterinärmedicinska anstalten. År 1949 uppgick antalet prov till cirka 10 000, varav en tredjedel undersöktes vid vederbörande slakteri och två tredjedelar annorstädes, huvudsakligen vid anstalten. Åtminstone vid mindre slakteriinrättningar och köttbesiktningsbyråer torde emellertid provens antal bli så litet, att det ställer sig alltför dyrbart att ständigt ha erforderliga substrat och färglösningar m. m. beredda. Veterinärerna vid sådana inrättningar erhåller dessutom föga rutin i att utföra de undersökningar varom här är fråga. Med hänsyn härtill och då det är viktigt att förevarande undersökningar sker snarast efter provtagningen, d. v. s. lämpligen omedelbart på platsen, finner utredningen det ändamålsenligt att sällskapens laboratorier åtager sig desamma. Härtill föreligger desto större anledning som det även vid större slakterier torde kunna visa sig förmånligt att få den bakteriologiska köttkontrollen utförd av ett sällskaps laboratorium, när detta är beläget i samma ort som slakteriet. Några svårigheter för laboratorierna att i sin verksamhet upptaga nu omförmälda undersökningar anser utredningen icke behöva uppstå.

Allmän-bakteriologiska undersökningar för att fastställa infektioner och deras art i organprov, sekret och exkret skiljer sig till sin natur föga från de metoder, som kommer till användning i samband med bakteriologisk köttkontroll. Även undersökningar av detta slag bör således i stor utsträckning utan svårighet kunna utföras vid de här ifrågavarande laboratorierna.

Jämväl de bakteriologiska undersökningarna av vatten är enligt utredningens mening en lämplig uppgift för laboratorierna. Dylika undersökningar bör alltså upptagas bland laboratoriernas arbetsuppgifter. Vissa laboratorieföreståndare har för övrigt redan skaffat sig erforderlig kompetens för utförande av undersökningar jämlikt förordningen den 19 juli 1941 (nr 654) om kontroll av vattenledningsvatten. Enligt vad utredningen under hand erfarit önskar vidare statens institut för folkhälsan, som utgör centralanstalt för ifrågavarande undersökningar, största möjliga avlastning beträffande dylika prov. Av mycket att döma måste stor uppmärksamhet ägnas vattentäkterna å de olika gårdarna i samband med att åtgärder vidtages mot juverinflammationer. Sannolikt kommer sällskapens laboratorier sålunda att kunna erhålla en icke obetydlig tillförsel av prov.

Antalet prov vid hushållningssällskapens veterinär-

Provens art	Antal prov vid								
	Södermanlands län		Östergötlands län		Jönköpings län		Kalmar län		Kristianstads län
	1950	1951	1950	1951	1950	1951	1950	1951	1950
<i>A. Undersökningar för statsunderstött bekämpande</i>									
Serologiska undersökningar.....	47 506	43 559	82 469	56 040	75 505	57 550	34 097	49 342	66 699
Andra undersökningar	1 891	1 181	1 446	949	529	491	1 306	1 143	897
<i>B. Allmän-diagnostisk verksamhet</i>									
Tuberkulosprov för sjukvårdsanstalter	432	94	205	137	—	—	—	—	631
Obduktioner	—	—	883	881	23	79	—	—	372
Bakt. undersökning av organ och organdelar	—	—	—	—	—	677	—	—	76
Bakt. undersökning av mjölkprov.....	224	363	9 864	29 747	—	57	—	—	1 085
Bakt. vattenkontroll	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Graviditetsbestämning	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andra undersökningar	—	—	193	689	—	—	—	—	—
Summa prov	50 053	45 197	95 060	88 443	76 057	58 854	35 403	50 485	69 760

Graviditetsbestämningar verkställes vid, bland andra, laboratorierna i Malmö och Falkenberg. Undersökningar av denna art torde dock icke komma att uppgå till något större antal, då laboratoriediagnostik huvudsakligen användes för dräktighetsbestämning å sto och hästaveln icke torde återfå samma omfattning som tidigare.

Utförandet av klinisk-kemiska undersökningar åt veterinärer på samma plats som laboratoriet eller i dess grannskap torde vara till stor hjälp för de praktiserande veterinärerna. På grund av stor arbetsbelastning kan nämligen dessa svårligen hinna med dylikt arbete.

Undersökningar rörande förekomst av parasiter, särskilt i inälvor, är slutligen en betydelsefull arbetsuppgift, som bör upptagas av sällskapens laboratorier. Parasitsjukdomar av skiftande slag är synnerligen vanliga hos alla våra husdjur. Organiserade, effektiva åtgärder mot dessa sjukdomar, vilka orsakar landets djuruppfödare avsevärda förluster, bör enligt utredningen snarast igångsättas. Som exempel nämnes den s. k. leverflundresjukan, vilken medför att omkring tio procent av levrarna från slaktboskap i landet måste kasseras såsom odugliga till människoföda.

Avslutningsvis hänvisar utredningen till den å s. 18—19 intagna sammanställningen över antalet prov av olika slag vid ifrågavarande laboratorier under åren 1950 och 1951.

bakteriologiska laboratorier under åren 1950 och 1951.

laboratoriet i												S u m m a p r o v	
Kristi- anstads län	Malmöhus län		Hallands län		Skaraborgs län		Örebro län		Väst- manlands län		1950	1951	
1951	1950	1951	1950	1951	1950	1951	1950	1951	1950	1951	1950	1951	
68 007 840	101 846 1 729	102 194 1 233	50 302 325	57 739 299	138 588 2 959	158 766 1 877	35 578 736	21 360 561	44 659 3 206	39 370 2 336	677 249 15 024	653 927 10 900	
473 1 483	— 798	— 699	67 369	43 446	167 —	188 63	208 35	217 231	— 58	— 125	1 710 2 538	1 152 3 007	
49 1 314	85 3 130	— 1 853	15 77	133 1 673	— —	— 6 552	— 341	— 3 100	45 170	14 995	221 14 891	873 45 654	
— — —	— 107 642	— 92 655	34 95 128	98 53 76	— — —	— — —	539 — —	597 — 16	179 — 10	186 — —	752 202 973	881 145 1 436	
71 166	108 337	106 716	51 412	60 560	141 714	167 446	37 437	26 082	48 327	43 026	713 560	717 975	

Av det anförda finner utredningen framgå, att det finns ett stort antal arbetsuppgifter av olika slag, vilka hushållningssällskapens laboratorier åtagit sig eller torde komma att åtaga sig. Några av dessa uppgifter kan i förväg beräknas medföra allenast ringa belastning, t. ex. tuberkulosprov samt graviditetsbestämningar. Andra, såsom obduktioner av smärre husdjur, får troligen mycket varierande omfattning alltefter det lokala intresset för sådana undersökningar. Omfattningen av proven för mastitdiagnos slutligen torde icke för närvarande kunna förutses. Allt tyder dock på att den kommer att bli så stor, att kapaciteten hos de minsta laboratorierna helt blir tagen i anspråk för detta ändamål.

Enligt utredningens mening är det därför i nuvarande läge icke tänkbart att nedlägga något av de laboratorier, som är inrättade vid hushållningssällskap. Fastmer kan det bli aktuellt att inrätta nya laboratorier. Av de vid offentliga slakthus och ett antal kontrollslakterier samt i en del städer för begränsade ändamål inrättade laboratorierna kan något tänkas bli utbyggt och därmed göra tjänst som provinslaboratorium. Särskilt bör denna anordning övervägas då det gäller Norrland, där behovet av provinslaboratorier snart kan komma att göra sig gällande.

Utredningen håller i övrigt före, att man icke på förhand bör bestämma att något eller några laboratorier skall utbyggas mer än de andra och sålunda

¹ Därjämte 2 029 undersökningar av organ i samband med svinhälsokontroll.

få karaktären av centrallaboratorier. Denna fråga bör i stället göras avhängig av, bland annat, vederbörande veterinärers kompetens och laboratoriets lokalutrymmen samt det lokala intresset att anlita detta.

I detta sammanhang berör utredningen slutligen den speciella frågan om inrättandet av ett veterinärbakteriologiskt laboratorium i Göteborg. Önskemål i sådan riktning har vid tidigare tillfällen uttalats av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län ävensom av hushållningssällskapsutredningen. För sin del framhåller nu ifrågavarande utredning, att ett laboratorium i Göteborg inom sitt naturliga tillförselområde har en betryggande djurstock. Detta är emellertid fallet också med de närgränsande laboratorierna i Falkenberg och Skara. De närmare detaljerna vid utformningen av ett förslag i ämnet anses emellertid ligga utanför ramen för nu förevarande överväganden. Utredningen anför dock som sin mening, att man bör undersöka även den lösningen, att stadsveterinärens i Göteborg laboratorium efter utbyggnad utnyttjas för, bland annat, mastitdiagnostik och därmed sammanhängande andra mjölkhygieniska undersökningar.

Yttrandena. De av utredningen anförda synpunkterna på behovet av veterinärbakteriologiska laboratorier och det framtida ordnandet av detta problem har i allmänhet icke mött några invändningar från remissinstansernas sida.

Såsom redan förut anförts anmärker dock *länsstyrelsen i Stockholms län* på att utredningen icke framlagt några konkreta förslag om att inrätta nya laboratorier i landet. I anslutning härtill uttalar länsstyrelsen, att ordnandet av ifrågavarande betydelsefulla verksamhet måste präglas av en helt annan målmedvetenhet och planmässighet än som kommit till uttryck i betänkan-det. Särskilt framhålles, att djurägarna i Stockholms län blivit skäligen styvmoderligt behandlade.

Enligt *länsstyrelsen i Malmöhus län* borde utredningens förslag ha utmynnat i en hela landet omfattande plan över det erforderliga antalet laboratorier, ett vart med sitt geografiskt avgränsade verksamhetsområde samt med veterinärmedicinska anstalten som centrallaboratorium. Vid planens upprättande borde, bland annat, ha övervägts om icke åtminstone ett av de regionala laboratorierna, lämpligen det i Malmö, bör förses med resurser för viss virologisk forskning. Länsstyrelsen framhåller vidare, att till grund för en sådan generalplan bör läggas exakta uppgifter rörande de arbetskomplex, som bör decentraliseras från nyssnämnda anstalt, ävensom så noggranna beräkningar som möjligt angående omfattningen av de nya arbetsuppgifter, som bör anförtros åt de regionala laboratorierna. Slutligen bör enligt länsstyrelsens mening vid planens genomförande hänsyn tagas till den takt, i vilken laboratorierna kan uppbyggas i betraktande av behovet av att vidareutbilda och utöka personalen samt av att nyanskaffa lokaler och material.

Jämväl *länsstyrelsen i Norrbottens län* anser, att det hade varit önskvärt, att utredningen uppdragit närmare riktlinjer för en utbyggnad av laboratorieorganisationen. En sådan utbyggnad anses behövlig framför allt för de

nordligare länens del. Länsstyrelsen förutsätter emellertid, att denna fråga kommer att närmare övervägas efter samråd med vederbörande hushållningssällskap.

Förvaltningsutskottet hos Älvsborgs läns norra hushållningssällskap understryker utredningens uppfattning, att frågan om att inrätta nya laboratorier liksom frågan om laboratoriernas verksamhetsområden bör ytterligare övervägas. Utskottet framhåller emellertid, att de av utredningen uppdragna schematiska riktlinjerna härför icke torde kunna läggas till grund för definitiva beslut i ämnet.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att det för närvarande icke torde vara möjligt att med säkerhet avgöra, i vilken utsträckning ifrågavarande laboratorier kan tillföras nya arbetsuppgifter. Det kan även ifrågasättas, om den avsedda utvidgningen av verksamheten vid laboratorierna tillförsäkrar dessa full sysselsättning under längre tid. Enligt styrelsens mening föreligger det därför icke någon anledning att nu taga slutlig ställning till frågan om huruvida alla laboratorierna lämpligen bör äga bestånd eller ej.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Västernorrlands län anser sig böra särskilt framhålla, att antalet laboratorier icke för framtiden bör låsas fast vid det nuvarande utan att möjlighet bör lämnas öppen även för andra hushållningssällskap att vid lämpligt tillfälle igångsätta laboratorieverksamhet. Detta kan inom en nära framtid bli aktuellt framför allt i de norrländska länen.

Behovet av laboratorier i de norra delarna av landet framhålles även av, bland andra, *länsstyrelserna i Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands och Västerbottens län* samt av *Riksförbundet Landsbygdens folk*. I anslutning därtill hemställer *länsstyrelsen i Jämtlands län*, att Kungl. Maj:t i samband med prövningen av utredningens förslag skall taga initiativ till lösandet av denna fråga, medan *länsstyrelsen i Västerbottens län* finner en utredning i ämnet önskvärd. *Riksförbundet Landsbygdens folk* finner ett norrländskt laboratorium vara en förutsättning för att den föreslagna decentraliseringen från veterinärmedicinska anstalten helt skall kunna genomföras, främst på grund av att enligt utredningen de regionala laboratorierna skall övertaga vattenanalyserna. Dessa analyser torde bli av särskilt stor betydelse i nu berörda delar av landet, sedan en mera aktiv verksamhet i fråga om vatten och avlopp numera igångsatts.

Utredningens förslag till arbetsuppgifter för ifrågavarande laboratorier har icke föranlett några erinringar av väsentlig natur. Det bör dock i detta sammanhang nämnas, att *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att utredningen även bort upptaga frågan om att samordna den human- och veterinärbakteriologiska laboratorieverksamheten. Detta hade varit så mycket mera påkallat som Kungl. Maj:t under hänvisning till den nu förevarande utredningen anbefallt medicinalstyrelsen att i samråd med vissa andra myndigheter utreda möjligheterna att överföra en del av de human- och veterinärmedicinska bakteriologiska undersökningarna till samma laboratorier samt att åt dessa anförtro bakteriologiska och kemiska vattenundersökningar. Enligt länssty-

relsen skulle en sådan samordning kunna medföra icke föraktliga besparingar beträffande personal, lokaler och utrustning ävensom bli till fördel vid fältundersökningar i fråga om sådana sjukdomar, som angriper både människor och djur.

Den av länsstyrelsen väckta frågan beröres även i viss mån av *medicinalstyrelsen*. Denna uttalar emellertid för sin del, att det icke torde bli möjligt att taga de veterinärbakteriologiska laboratorierna i anspråk för humanmedicinska ändamål i någon större utsträckning. Styrelsen anser sig därför icke böra föreslå någon annan utökning av nämnda laboratoriers arbetsuppgifter på det humanmedicinska området utöver vad som följer av utredningens förslag i ämnet, än att laboratorierna bör åläggas skyldighet att biträda vid undersökningar på fältet även av s. k. födoämnesförgiftningar. Enligt utredningens förslag skulle nämligen sådan skyldighet föreligga endast rörande förekomst och spridning av smittsam kreaturssjukdom.

Vad slutligen angår frågan om att inrätta ett veterinärbakteriologiskt laboratorium i Göteborg upplyser *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, att vissa undersökningar i ämnet skett. Ett flertal spörsmål är emellertid icke alls eller endast delvis utredda. Enligt länsstyrelsens mening erfordras därför ytterligare omfattande utredning, därvid bland annat bör undersökas vilka arbetsuppgifter ett blivande centrallaboratorium i Göteborg bör erhålla, under vilken form detsamma bör drivas samt i vilken utsträckning och form staten bör lämna sitt stöd åt verksamheten. Då en dylik utredning bör ske i statlig regi och då det enligt länsstyrelsens förmenande är angeläget att frågan snarast utredes, hemställer länsstyrelsen att Kungl. Maj:t måtte föranstalta härom. Däremot ansluter sig *förvaltningsutskottet hos länets hushållningssällskap* med hänsyn till frågans nuvarande ståndpunkt till utredningens uttalanden på förevarande punkt.

E. Riktlinjer för laboratoriernas organisation.

Utredningen. Utredningen framhåller, att en av de viktigaste faktorerna vid bedömandet av laboratoriernas möjligheter att bidra till lättandet av veterinärmedicinska anstaltens arbetsbörda är kompetensen hos de vid laboratorierna anställda veterinärerna. För närvarande har större delen av dessa vana vid endast vissa slag av bakteriologiskt arbete och blott enstaka har specialutbildning i patologisk anatomi. Då det är ogörligt att med en gång förse samtliga eller ens flertalet laboratorier med personal, som kan omhändertaga alla de arbetsuppgifter, varom här är fråga, måste man enligt utredningen räkna med att dessa uppgifter kan överföras först i den mån kompetent personal blir tillgänglig.

Personalfrågan å sin sida är i hög grad beroende av de anställningsförhållanden, som erbjuds. Såsom framgår av det föregående är större delen av de ordinarie veterinärerna ävensom laboratoriebiträdena anställda med kort uppsägningstid. Den känsla av otrygghet, som till följd därav inställer sig

så snart tillgången på arbete vid laboratoriet minskar, medför att främst veterinärerna ofta söker sig över till tjänster, vilka synes dem säkrare. Utredningen finner det därför angeläget, att laboratorierna får en sådan organisation, att de erhåller karaktären av mera permanenta inrättningar. Även andra synpunkter, icke minst de beredskapsmässiga, motiverar enligt utredningens mening åtgärder för att förhindra att provinslaboratorier av allmännyttig betydelse nedläggas utan tvingande skäl.

Efter närmare överbäggande av den lämpligaste organisationsformen för laboratorierna har utredningen, i likhet med tidigare utredningar i ämnet, funnit en fortsatt anknytning till hushållningssällskapet en vara att föredraga framför andra tänkbara möjligheter. En sådan anordning anses särskilt värdefull med hänsyn till att den nära kontakt, som därigenom skapas mellan specialister på alla jordbrukets områden, torde underlätta lösandet av en mångfald av husdjursskötselns problem. Även för den enskilde djurägaren torde denna organisationsform te sig mest tilltalande. Man bör icke heller förbise, att flertalet laboratorier disponerar lokaler, tillhöriga vederbörande sällskap, samt att förhållandevis stora belopp investerats i dessa lokaler för att göra dem lämpade för sitt ändamål. Vidare bör beaktas att det från sällskapens sida finns ett mycket stort intresse av att vidmakthålla veterinäravdelningarna-laboratorierna, även om de flesta sällskapen icke torde kunna lämna något ekonomiskt stöd åt dessa annat än tillfälligt och då huvudsakligen i form av lån. Enligt utredningens mening bör det emellertid å andra sidan förutsättas, att ett provinslaboratorium skall kunna inrättas även av annan sammanslutning än hushållningssällskap. Tankbart är alltså att något kommunalt laboratorium (stadsveterinärlaboratorium) eller laboratorium tillhörande exempelvis en större mejeriförening — om behov föreligger — utvidgas och gör tjänst som provinslaboratorium inom ett visst område. Utredningen anser dock, att en sådan anordning endast i undantagsfall kan komma att förverkligas.

Enligt utredningen bör det hushållningssällskap, inom vars verksamhetsområde laboratoriet är beläget, stå som dess huvudman. Då emellertid avsikten är, att ett flertal laboratorier skall mottaga material från samt ombesörja fältarbete i viss utsträckning inom angränsande sällskaps verksamhetsområden, finner utredningen det rimligt att — såsom jämväl hushållningssällskapsutredningen på sin tid föreslog — även sistnämnda sällskap erhåller någon insyn i arbetet. Den nämnd, som enligt nuvarade bestämmelser skall finnas för laboratorieverksamheten, bör bibehållas. Den bör dock kunna utrustas med större befogenheter och få formen närmast av en styrelse för institutionen i fråga. Eftersom det ekonomiska grundlaget för verksamheten vilar på djurägaravgifter och statsbidrag, bör enligt utredningen även statliga intressen bli representerade. För närvarande gäller härutinnan, att vederbörande länsveterinär ingår som ledamot i de flesta laboratorienämnderna. I vissa fall torde det emellertid vara lämpligt, att länsveterinären i ett angränsande län, där fältarbete bedrivs genom laboratoriets försorg, utses till ledamot. Någon gång bör även annan veterinär kun-

na ingå i nämnden. Med hänsyn härtill föreslås, att veterinärstyrelsen skall äga utse representant för statsverket. Liksom redan nu är fallet bör slutligen vederbörande chefveterinär vara självskriven medlem.

I anslutning till det anförda föreslår utredningen, att vederbörande förvaltningsutskott skall äga utse högst fyra medlemmar av nämnden. Har angränsande hushållningssällskap intresse av verksamheten, bör dettas förvaltningsutskott därutöver få utse en representant. Rösträtten för den sistnämnde bör emellertid begränsas till att gälla frågor av betydelse för det område han representerar. Beträffande nämndens befogenheter föreslås, att den skall avgöra frågor om anställning och entledigande av icke-ordinarie personal samt besluta i ekonomiska frågor, som faller inom ramen för laboratoriets inkomst- och utgiftsstat.

För det fall att annan än hushållningssällskap inrättar laboratorium av förevarande slag, anses motsvarande bestämmelser böra gälla.

Utredningen framhåller slutligen, att de i det föregående angivna fordringarna icke torde kunna uppställas med mindre än att statsbidrag lämnas till verksamheten. Sådant bidrag förutsättes därför skola utgå även i fortsättningen i enlighet med de förslag, som framlägges härom längre fram i betänkandet. Å andra sidan anser emellertid utredningen, att såsom villkor för statsbidrag bör ställas vissa ytterligare krav. Bland annat föreslås, att laboratorium skall ha skyldighet att inom sitt lokala kompetensområde mot fastställd ersättning utföra undersökningar, som begäres av statliga och kommunala myndigheter och inrättningar samt enskilda. Vidare bör fordras, att personal med erforderlig kompetens finns anställd i tillräckligt antal.

Beträffande laboratoriernas personal erinrar utredningen om sitt förut gjorda uttalande, att denna i regel endast delvis fyller de kvalifikationer, som måste fordras i fråga om erfarenhet av förekommande bakteriologiska och patologisk-anatomiska undersökningar samt tillfredsställande kunskaper i dessa ämnen. Även vid nyanställning av befattningshavare torde ännu så länge svårigheter möta att erhålla veterinärer med utbildning motsvarande kraven. På grund härav anser utredningen det nödvändigt, att den nuvarande personalen fortbildas för de nya uppgifter som väntar. Denna utbildning måste av olika skäl ske etappvis. Bland annat beror detta på att vid flertalet veterinäravdelningar med laboratorium för närvarande endast en å två veterinärer är anställda, vilket medför att det med hänsyn till det löpande arbetet knappast blir möjligt att frigöra någon veterinär under längre tid. Veterinärmedicinska anstalten, vilken närmast torde komma att få tjänstgöra som utbildningsplats, kan heller icke samtidigt mottaga ett flertal kursdeltagare, då anstaltens personal därigenom skulle hindras i sitt löpande arbete. Utbildningen skulle dessutom icke bli lika god vid ett jämförelsevis stort antal deltagare. Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att en eller två veterinärer från hushållningssällskapen åt gången skall beredas tillfälle att under kortare perioder, t. ex. ett par veckor för varje gång, följa och deltaga i arbetet vid anstalten. Redan efter en sådan första kortare

period bör kursdeltagarna vid det egna laboratoriet kunna mottaga undersökningsmaterial av varierande slag. Till en början kan lämpligen ett antal av proven uppdelas, så att delar av desamma insändes till anstalten för kontroll av laboratoriets diagnos. Sedan någon rutin vunnits, bör en ny studieperiod följa. På så sätt torde enligt utredningens mening utbildningen bäst kunna tillgodogöras med största möjliga tillvaratagande av tiden. Genom att vederbörande veterinär någon tid själv söker att fullfölja undersökningarna av inkommet material, bör det nämligen snart bli klart för honom, inom vilka speciella områden han behöver ytterligare öka sitt kunskapsmått. Utredningen förutsätter vidare i detta sammanhang, att tjänstgöring vid anstalten eller provinslaboratorium kommer att tillgodoräknas såsom värdefull merit vid tillsättandet av läns- och stadsveterinärtjänster. Därigenom skulle otvivelaktigt rekryteringen av kompetenta och väl utbildade laboratorieveterinärer underlättas.

Ehuru utbildningen av laboratoriepersonal sålunda avses skola ske etappvis och endast omfatta kortare perioder varje gång, anser utredningen det skäligt, att kursdeltagarna ej själva skall stå för utbildningskostnaderna. Den föreslagna utbildningen kan nämligen, då fråga är om ordinarie veterinär vid hushållningssällskap, icke jämföras med sådan utbildning, som en person förskaffar sig för att vinna befordran. Utredningen förutsätter därför, att under utbildningstiden skall utgå oförminskade löneförmåner samt erforderligt traktamente. Detta har också tillämpats vid tidigare tillfällen, då omställning av verksamheten ägt rum, till exempel när kastsjube kämpandet decentraliserades. Då kravet på allmän-bakteriologisk vidareutbildning av sällskapens veterinärer åtminstone delvis aktualiserats av önskemålet att tillgodose statens intressen att förebygga en ytterligare ansvällning av veterinärmedicinska anstalten, finner utredningen vidare skäl föreligga för att staten skall bidra till sällskapens kostnader för utbildningen. Staten föreslås sålunda skola svara för rese- och traktamentskostnaderna.

Vad angår den tekniska personalen vid laboratorierna uttalar utredningen, att denna i allmänhet redan torde ha tillräckliga förkunskaper för att efter anvisning kunna utföra de nya åliggandena. I de fall ytterligare utbildning befinnes erforderlig, bör i tillämpliga delar gälla vad som nyss föreslagits beträffande veterinärerna. Även i fråga om laboratoriebiträden föreligger emellertid stor brist, vilken vid utbyggnad av laboratorierna torde bli ännu mera kännbar. Utredningen anser därför, att åtgärder bör vidtagas för att söka fylla denna brist.

Utredningen föreslår vidare, att en allmän bestämmelse skall införas som tillförsäkrar veterinärerna vid förevarande laboratorier rätt att tillgodoräkna sig anställningstiden där vid befordran eller förflyttning till annan befattning. Därvidlag bör utöver de i 38 § veterinärinstruktionen angivna villkoren gälla, att veterinärstyrelsen förklarat vederbörande kompetent för befattningen i fråga. Då tillfälligt behov av veterinär föreligger, bör styrelsen därjämte efter särskild framställning i varje särskilt fall kunna medge

tjänstårsberäkning för begränsad tid i form av förordnande såsom extra veterinär vid den civila husdjursjukvården. Beträffande tjänsts tillsättande bör enligt utredningen i tillämpliga delar iakttagas de bestämmelser, som gäller för tillsättande av befattningshavare vid hushållningssällskapen i allmänhet. Dock bör de befogenheter, som enligt sagda bestämmelser tillkommer lantbruksstyrelsen, i stället utövas av veterinärstyrelsen. Denna bör alltså äga att av kompetenta sökande uppsätta tre på förslag i den ordning styrelsen anser dem böra ifrågakomma. Laboratoriets huvudman har därefter att bland de på förslaget uppsatta utvälja en. På så vis torde rättvisekrav ur de sökandes synpunkt tillgodoses utan att den medbestämmanderätt, som bör tillkomma huvudmannen, i otillbörlig grad beskäres. Frågan om huru stort antal veterinärtjänster som bör göras ordinarie vid varje hushållningssällskap, anser styrelsen slutligen böra ankomma på sällskapet att avgöra med hänsyn till arbetsuppgifternas omfattning och beskaffenhet.

Enligt utredningen bör den tekniska personalen tillsättas efter samma grunder som gäller för befattningshavare vid hushållningssällskapen i motsvarande löneställning.

De fordringar, som utredningen sålunda anser böra uppställas på laboratorieverksamheten och den däri sysselsatta personalen, har sammanfattats i förut omförmälda, vid betänkandet fogade reglemente. I detta har tillika intagits huvudpunkterna av sådana instruktioner, som av hushållningssällskap utfärdats för veterinärer, anlitade vid bekämpandet av tuberkulos och kastsjuka. Beträffande den närmare utformningen av reglementet torde få hänvisas till detta.

I den mån ytterligare föreskrifter behövs rörande tjänsterna vid ifrågavarande laboratorier, förutsätter utredningen att det skall få ankomma på veterinärstyrelsen att utfärda dylika.

Vad slutligen angår laboratoriernas ekonomi anser utredningen, att denna i fortsättningen liksom hittills bör grundas på i första hand inkomster från de allmänna sjukdomsbekämpandena och därutöver ett fast laboratoriebidrag. De inkomster, som beräknas inflyta genom vidgad allmän-diagnostisk verksamhet, blir i allmänhet aldrig så stora, att de kommer att spela någon avgörande roll för laboratoriernas ekonomi. Å andra sidan kan de emellertid bli den reglerande faktor, som håller djurågaravgifter och statsbidrag på en rimlig nivå. Till närmare utveckling av sitt förslag på förevarande punkt anför utredningen följande.

Man kan räkna med att anslutningen till den kliniska tuberkuloskontrollen i fortsättningen kommer att helt upphöra. För kontroll av kastsjukan torde huvudsakligen s. k. ABR-prov (samlingsmjölkprov) bli utförda. Antalet sådana prov, som år 1951 utgjorde omkring 300 000, kan väntas bli i det närmaste konstant ett tiotal år framåt. Vid bifall till veterinärstyrelsens förslag i anslagsäskandena för budgetåret 1953/54 om en från 15 öre till 30 öre per prov höjd ersättning kommer den sammanlagda ersättningen för dessa undersökningar att uppgå till cirka 90 000 kronor. Statsbidrag och djurågaravgifter till hönstufusbekämpandet kan förutses komma att fram-

deles till största delen gå åt till bekostande av blodprovornas verksamhet. Likaså torde intäkterna av svinhälsokontrollen praktiskt taget komma att helt tagas i anspråk för fältarbetet. Vad härefter angår det mastitbekämpande, som enligt vad förut nämnts redan försöksvis igångsatts vid några hushållningssällskap, har för detta ändamål för innevarande år beviljats ett statsbidrag av 40 000 kronor, vilket bidrag för följande år av veterinärstyrelsen föreslagits höjt till 100 000 kronor. Kostnaderna för detta bekämpande kan beräknas bli avsevärt större än för tuberkulos- och kastsjukebekämpandena. Utredningen finner det fördenskull synnerligen tveksamt, om det blir möjligt att taga ut så höga djurägaravgifter, som skulle krävas för att helt täcka kostnaderna. Ett understöd från statens sida anses därför här bli nödvändigt. Med hänsyn till den allmännyttan mastitbekämpandet innebär torde ett dylikt understöd kunna väl försvaras, eftersom det icke synes möjligt att bedriva ett allmänt mastitbekämpande utan tillgång till ifrågavarande laboratorier och det icke heller är möjligt trygga dessas existens utan fortsatt ekonomiskt stöd från statens sida. Enligt utredningen blir för övrigt sådant stöd — i vart fall under de första åren — än mera nödvändigt på den grund, att en avlastning av veterinärmedicinska anstalten icke kan ske med mindre laboratorierna åtager sig jämväl annan diagnostisk verksamhet än den som inrymmer i de statsunderstödda bekämpandena av vissa husdjursjukdomar. Man kan nämligen icke räkna med att taxorna för alla allmän-diagnostiska undersökningar kan sättas så höga, att de även vid ett ringa antal prov täcker de omkostnader, som undersökningarna medför.

Då tillströmningen av prov till laboratorierna kommer att bli mycket olika, anser utredningen det vidare nödvändigt, att laboratorierna jämväl i fortsättningen erhåller ett visst fast bidrag. I fråga om storleken av detta framhålles, att det nu utgående årliga bidraget å 10 000 kronor till varje laboratorium måste anses otillräckligt på grund av förut antydda bortfall av en stor del av det nuvarande ekonomiska underlaget för laboratoriernas verksamhet samt med hänsyn till de alltmer stegrade omkostnaderna genom penningvärdets ändring. Skall en decentralisering av vissa arbetsuppgifter från veterinärmedicinska anstalten till laboratorierna kunna ske i överensstämmelse med vad utredningen föreslagit och den härför erforderliga utvidgningen av dessa laboratorier genomföras, måste därför ifrågavarande fasta laboratoriebidrag höjas. Huru stor höjning som för närvarande behövs finner utredningen svårt att exakt beräkna, bland annat beroende på att man ännu icke vet, hur pass djupt det allmänna kan komma att vilja engagera sig i ett mastitbekämpande. Oberoende av hur detta spørsmål kan komma att framdeles lösas, beräknar emellertid utredningen, att bidraget för verksamhetsåret 1953 under alla förhållanden behöver bestämmas till 30 000 kronor för ettvar av de laboratorier, som utför fullständiga diagnostiska undersökningar, och till 20 000 kronor för de laboratorier, som icke är fullt utbyggda. I vilken takt utbyggnaden kan ske beror i första hand på den veterinära personalens kompetens samt på lokalförhållanden och dylikt. För sin del räknar utredningen med att högst sex av de nuvarande laboratorierna

kan väntas vara helt utbyggda år 1953. I anslutning härtill beräknas anslagsbehovet komma att öka från $10 \times 10\,000 = 100\,000$ kronor till $(6 \times 30\,000 + 4 \times 20\,000 =)$ 260 000 kronor för nästa budgetår. Efter fullt genomförd organisation av de befintliga laboratorierna skulle sålunda medelsbehovet komma att uppgå till $10 \times 30\,000 = 300\,000$ kronor. Frågan om till vilken grupp respektive laboratorier skall hänföras, anses slutligen få ankomma på veterinärstyrelsen att avgöra.

Yttrandena. Mot utredningens förslag om fortsatt anknytning till hushållningssällskapet har någon invändning icke gjorts. Där emot har de administrativa föreskrifter, vilka utredningen i detta sammanhang föreslagit, på några punkter mött erinringar eller ansetts böra kompletteras.

Hushållningssällskapens förbund framhåller sålunda att i de fall, då laboratoriernas verksamhetsområden kommer att omfatta mer än ett hushållningssällskap, den i veterinärnämnden från annat sällskap ingående representanten bör äga samma ställning som övriga ledamöter. Denna uppfattning delas av *länsstyrelsen* och *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Blekinge län*.

Lantbruksstyrelsen finner utredningens förslag rörande nyssnämnde ledamots befogenheter oformligt och svårt att tillämpa. Med hänsyn härtill anmäler styrelsen avvikande uppfattning från förslaget i denna del.

Å andra sidan framhåller *länsstyrelsen* och *förvaltningsutskottet hos södra hushållningssällskapet i Kalmar län* uttryckligen, att ifrågakvarande ledamots rösträtt bör begränsas i enlighet med utredningens förslag.

I några yttranden anföres annan mening mot utredningen beträffande fördelningen av åliggandena mellan veterinärnämnden och förvaltningsutskottet. Bland dessa yttranden må nämnas följande.

Sistnämnda båda remissinstanser anser, att veterinärnämnden i vissa avseenden tillagts befogenheter, som rätteligen bör ankomma på vederbörande förvaltningsutskott. Såsom exempel nämnes rätten att antaga och entlediga extra personal och att avge ansökan om statsbidrag. Även *länsstyrelsen* och *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Blekinge län* uttalar, att nu angivna båda arbetsuppgifter bör hänföras till förvaltningsutskottet. *Länsstyrelsen* och *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Södermanlands län* hyser samma uppfattning såvitt angår antagande och entledigande av extra personal. Enligt dessa myndigheter bör det emellertid därjämte vara utskottets och icke nämndens sak att förordna vikarie samt att fastställa arbetsordning för laboratorieverksamheten.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Malmöhus län hemställer, att det föreslagna reglementet skall ges en mindre strikt formulering, så att det vid sällskapet tillämpade förfaringssättet i huvudsak kan bibehållas. I sådant syfte föreslås vissa modifikationer, nämligen att hushållningssällskapet om det så önskar bör vara oförhindrat att överlämna åt förvaltningsutskottet att fastställa stat för laboratoriet, att utskottet bör kunna

förbehålla sig att avgöra alla löpande ärenden eller att i den omfattning så kan befinnas nödigt eller lämpligt överlämna avgörandet till sekreteraren eller chefveterinären samt att nämnden skall höras i alla laboratorieverksamheten berörande ärenden av större vikt eller av principiell betydelse ävensom avge den verksamhetsberättelse, som skall lämnas till veterinärstyrelsen.

Med hänsyn till det ekonomiska ansvar, som enligt utredningens förslag skall åligga hushållningssällskapet, finner *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Örebro län* det lämpligt, att sällskapets sekreterare reglementsenligt skall kallas till nämndens sammanträden, oavsett om han är ledamot av nämnden eller icke.

I övrigt må i förevarande sammanhang blott nämnas, att *länsveterinärerna i Malmöhus och Värmlands län, länsstyrelsen i förstnämnda län* samt *Svenska länsveterinärföreningen* — den senare i yttrande till Sveriges veterinärförbund — anser att länsveterinären bör vara självskriven ledamot av nämnden.

Beträffande laboratoriernas personal finner *lantbruksstyrelsen* i likhet med utredningen det angeläget, att veterinärpersonalen vid behov får möjlighet till erforderlig vidareutbildning. Då denna, av skäl som utredningen anfört, bör ordnas på sådant sätt att den icke inverkar störande på arbetet vid därav berörda laboratorier, bör dock enligt styrelsen tidpunkten härför fastställas i samråd med nyss angivna nämnd. Styrelsen ansluter sig även till den av utredningen uttalade uppfattningen, att vederbörande veterinär under utbildningstiden bör åtnjuta oförminskade löneförmåner. I motsats till utredningen anser emellertid styrelsen, att kostnaden härför bör bestridas av de medel, som i varje särskilt fall kan komma att ställas till förfogande för utbildningen i fråga.

Jämväl *Sveriges veterinärförbund* instämmer i vad utredningen uttalat i fråga om vidareutbildning av den veterinära personalen vid laboratorierna. Utöver den av utredningen skisserade praktiska vidareutbildningen vid veterinärmedicinska anstalten kan dock enligt förbundet under övergångstiden behov komma att föreligga av kortare kurser för större grupp, avsedda för teoretisk utbildning och för genomgång av för samtliga laboratorier gemensamma problem närmast i avsikt att ernå likformighet i arbetets utförande och resultatens bedömning. Behovet av dylik ytterligare utbildning finner förbundet böra bedömas av anstalten och veterinärstyrelsen i samråd.

Vidare påpekar förbundet, att den föreslagna generella bestämmelsen om rätt till tjänstår för vid laboratorium anställd veterinär av utredningens förslag att döma avses böra gälla veterinär å ordinarie tjänst, under förutsättning att sådan veterinär förklarats kompetent till befattningen. Förbundet kan dock icke finna, att tjänstår kan utgå utan att veterinärstyrelsen också beretts tillfälle att i fråga om nyinrättad tjänst granska och godkänna med tjänsten förenade anställnings-, avlönings- och tjänstgöringsvillkor, eftersom tjänstårsrätten skall vara knuten till befattningen och icke innehavaren. Motsvarande granskning och godkännande skall även ske i det fall, då vete-

rinärstyrelsen på framställning av hushållningssällskap medgiver förordnande såsom extra veterinär vid den civila husdjurssjukvården för veterinär, som är tillfälligt anställd vid laboratorium.

Beträffande tillsättandet av ordinarie tjänst, i första hand chefveterinär-tjänst, anser slutligen förbundet det böra övervägas huruvida icke, med hänsyn till de betydande statliga intressen som här föreligger, en övergång till ett tillvägagångssätt jämförligt med det som användes vid tillsättandet av landstingens lasaretsläkartjänster är att föredraga. I förevarande fall skulle detta innebära förord från hushållningssällskapet åt någon av de tre på veterinärstyrelsens förslag uppsatta personerna och tillsättande genom förordnande av nämnda styrelse. För att bereda den trygghet i anställningsförhållandena, som utredningen berör, och framför allt för att åt laboratorierna bevara den kompetenta personal, som kan ifrågakomma, och underlätta bedömandet vid den form av befordran för denna personal, som transport till ett större laboratorium kan innebära, finner förbundet det nämligen nödvändigt, att de veterinära befattningarna vid sällskapen ses som en helhet och ej som enstaka befattningar vid enskilda sällskap.

Då det uppenbarligen måste ligga i sällskapens intresse, att personalen vid ifrågavarande laboratorier innehar för arbetsuppgifterna lämpad utbildning, håller *statskontoret* före, att utbildningskostnaderna bör bestridas av sällskapen.

Vidare framkastar *hushållningssällskapens förbund* samt *länsstyrelsen* och *förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Jönköpings län* tanken, att vissa befattningshavare vid ifrågavarande laboratorier skall uppföras på hushållningssällskapens personalförteckningar. Då emellertid detta förslag nära sammanhänger med att nämnda remissinstanser intagit en annan ståndpunkt än utredningen i fråga om laboratoriernas finansiering, torde en närmare redogörelse för förslaget böra lämnas först i samband med behandlingen i det följande av vad som anförts i yttrandena beträffande denna fråga.

Vad slutligen angår laboratoriernas *e k o n o m i* har endast *statskontoret* gjort någon mera väsentlig erinran mot utredningens förslag i denna del. Såsom nyss antytts har vidare *några remissinstanser* framlagt mot utredningen avvikande förslag på förevarande punkt. I ett par fall har ifrågasatts större fast bidrag till laboratorierna än vad utredningen tänkt sig. I övrigt har endast vissa påpekanden gjorts. Av vad berörda remissinstanser anfört må här återgivas följande.

Statskontoret uttalar, att en grundläggande förutsättning för att utredningens förslag skall genomföras enligt ämbetsverkets mening måste vara, att någon ökning av statsunderstödet till laboratoriernas drift icke föranledes därav. I anslutning härtill anser sig *statskontoret* icke kunna tillstyrka utredningens förslag om höjda bidrag till laboratorieverksamheten. Då det i ärendet är fråga om att tillföra laboratorierna ytterligare undersökningar, bör i stället de avgifter, som skall erläggas härför, så revideras, att någon uppräknig av statsanslaget icke behövs. Verksamheten bör så-

lunda enligt statskontorets uppfattning baseras på den principen, att laboratorierna i ekonomiskt avseende skall vara självbärande. Vidare påpekas, att några närmare beräkningar icke förebragts rörande storleken av de taxerinkomster, som genom decentraliseringen skulle tillföras laboratorierna, och att endast mycket summariska uppgifter lämnats rörande det ekonomiska utfallet av laboratoriernas nuvarande verksamhet. Statskontoret påyrkar därför bestämt, att utredningsmaterialet kompletteras i angivna hänseenden, innan frågan om ökat statsunderstöd för laboratoriernas drift överväges.

Med anledning av att utredningen gjort gällande, att det är nödvändigt att befria veterinärmedicinska anstalten från en del arbetsuppgifter, bland annat för att skapa gynnsammare betingelser för den vid anstalten bedrivna vetenskapliga forskningen, framhåller statskontoret slutligen, att det enligt dess mening är synnerligen önskvärt, om utgifterna för anstaltens forskningsverksamhet kan hållas åtskilda från anstaltens övriga driftkostnader. En dylik gränsdragning framstår såsom särskilt betydelsefull, då det gäller att taga ställning till anstaltens medelsäskanden för olika ändamål.

Hushållningssällskapens förbund ifrågasätter, huruvida det icke vore lämpligare att statsbidraget till laboratorieverksamheten får formen av anslag till täckande av lönekostnaderna för laboratoriernas föreståndare. Ifrågavarande befattningar skulle i så fall kunna uppföras på sällskapens personalförteckningar och befattningshavarna i likhet med vad som gäller för innehavarna av övriga i dessa förteckningar upptagna tjänster inplaceras i viss lönegrad samt i avlönings- och anställningshänseende följa bestämmelserna i statens allmänna avlöningsreglemente. Redan nu tillämpas visserligen i huvudsak ifrågavarande reglemente för berörda och övriga tjänstemän vid sällskapens veterinäravdelningar, men om dessas föreståndare uppfördes på personalförteckning, skulle sällskapens veterinärlaboratorier få en ännu fastare organisation än vad som föreslagits i betänkandet. Enligt förbundet skulle en sådan anordning vidare bereda befattningshavarna de tryggare anställningsförhållanden, som allmänt eftersträvas, och därjämte skulle den ge ökade möjligheter för sällskapen att till dessa tjänster förvärva personer med den kompetens och de kvalifikationer, som den avsedda omläggningen av arbetsuppgifterna kräver.

Vid bifall till nu återgivna förslag beräknar förbundet, att till avlöningar åt de tio laboratorieföreståndarna behöver anvisas 200 000 å 225 000 kronor. Förstnämnda belopp är beräknat efter begynnelselönen i lönegrad 30, ortsgrupp 3, och sistnämnda belopp efter slutlönen i samma lönegrad och ortsgrupp. Eftersom ifrågavarande tjänstemän är att hänföra till sällskapens resande befattningshavare, bör emellertid tillika sällskapens omkostnadsanslag uppräknas med ($10 \times 5\,000 =$) 50 000 kronor.

Under hänvisning till sina kostnadsberäkningar framhåller förbundet här- efter, att dess förslag medför ungefär samma utgifter för statsverket som utredningens förslag. Med hänsyn till laboratoriernas framtida verksamhet och ställning finner emellertid förbundet sitt förslag vara avgjort att före- draga.

Slutligen påpekar förbundet, att statsbidraget till laboratorieverksamheten bör utgå till vederbörande hushållningssällskap och icke direkt till laboratoriet.

Länsstyrelsen och förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Jönköpings län anser det böra övervägas, om icke de såsom ordinarie avsedda befattningarna såsom föreståndare och laboratoriebiträde bör uppföras å personalförteckningen för respektive sällskap, eftersom laboratorierna enligt förslaget är avsedda att få karaktären av permanenta inrättningar vid sällskapen. Statsbidraget skulle i så fall utgå direkt av statsmedel till avlöning åt nämnda befattningars innehavare liksom nu är fallet beträffande en hel del andra ordinarie tjänstemän vid sällskapen. Ur ekonomisk synpunkt torde en sådan anordning erbjuda större trygghet för berörda sällskap, även om man i dylikt fall får räkna med en minskning av det föreslagna anslaget till verksamheten vid laboratorierna. I likhet med hushållningssällskapens förbund anser ifrågasvarande båda remissinstanser vidare, att statsbidraget till laboratorieverksamheten bör ställas till förfogande för vederbörande sällskap och icke för laboratoriet.

Länsstyrelsen och förvaltningsutskottet hos södra hushållningssällskapet i Kalmar län finner det tveksamt, huruvida den föreslagna ökningen av statens bidrag till laboratorierna är tillräcklig. Utskottet har låtit verkställa vissa beräkningar över väntade inkomster och utgifter under år 1954 vid laboratoriet i Kalmar. Därvid har erhållits till resultat att — därest de i utredningen framlagda förslagen genomföres, djurägaravgifterna hålles på den allmänt vedertagna nivån samt löner och andra kostnader bibehålles vid 1952 års nivå — ett underskott på cirka 15 000 kronor kan beräknas uppkomma på laboratoriets verksamhet. Vid beräkningarna har dock ej förutsatts, att ett mastitbekämpande skall vara igångsatt år 1954 utan att endast metodikundersökningar skall förekomma. Antagligen kan laboratoriets ekonomi förbättras, när mastitbekämpandet lämnar försöksstadiet och organiseras som ett bekämpande i vanlig mening. De av utskottet utförda beräkningarna visar emellertid, att laboratoriets ekonomi under tiden dessförinnan kommer att utgöra ett allvarligt bekymmer, även om utredningens förslag i alla delar fullt genomföres. På grund av det anförda förordas, att staten under en övergångstid skall understödja laboratorierna i större utsträckning än som föreslagits i betänkandet. Sker icke så, torde djurägarna behöva betungas avsevärt mera än som hittills avsetts. Det synes nämligen i regel icke möjligt för hushållningssällskapen att tillskjuta medel till ifrågasvarande verksamhet. Efter en dylik övergångstid bör statens bidrag bli minst det i betänkandet föreslagna. Vad angår storleken av statsbidraget till laboratorierna under övergångstiden uttalas, att det för denna frågas bedömande torde erfordras vissa uppgifter rörande de olika laboratoriernas skiftande behov och förhållanden. Denna fråga bör närmare undersökas genom Kungl. Maj:ts försorg.

Förvaltningsutskottet hos hushållningssällskapet i Malmöhus län ifrågasätter, om det föreslagna bidragsbeloppet å 30 000 kronor till fullt utbyggt laboratorium blir tillräckligt med hänsyn till inträdda kostnadsstegringar.

Slutligen må här nämnas, att *lantbruksstyrelsen* understryker angelägenheten av att kostnaderna för laboratoriernas upprätthållande icke kommer att belasta hushållningssällskapens ekonomi på sådant sätt, att deras egentliga arbetsuppgifter blir lidande därav. Enligt styrelsen bör därför verksamheten i stort sett finansieras med hjälp av det statsbidrag och de avgifter av olika slag, som i varje särskilt fall kan komma att stå till laboratoriernas förfogande. Någon anmärkning mot utredningens beräkning av bidraget gör styrelsen emellertid icke utan tillstyrker bifall till utredningens förslag i ämnet.

F. Veterinäravdelningarna vid Stockholms läns och stads samt Uppsala läns hushållningssällskap.

Utredningen. Förutom vid de i det föregående behandlade tio hushållningssällskapen med veterinärbakteriologiska laboratorier finns veterinäravdelningar vid Stockholms läns och stads samt Uppsala läns hushållningssällskap. Då laboratorieverksamhet för närvarande icke bedrivs vid dessa sällskap i nämnvärd omfattning, har utredningen icke ansett sig böra närmare beröra nämnda avdelningar i förevarande sammanhang. Utredningen framhåller emellertid angelägenheten av att ekonomiska förutsättningar skapas för att även dessa veterinäravdelningar kan fortsätta sin under mer än femton år bedrivna verksamhet. Betydelsen härav framstår klarast av att ett organiserat mastitbekämpande icke torde kunna igångsättas i dessa kreatursrika län, med mindre särskilda veterinäravdelningar finns. Då ifrågasvarande avdelningar blir sysselsatta med kastsjukebekämpandet även under år 1953, bör dock enligt utredningens mening frågorna om ekonomiskt stöd från det allmännas sida i syfte att garantera deras framtida verksamhet samt om deras blivande organisation lämpligen övervägas först i samband med att veterinärstyrelsen avger anslagsäskanden till 1954 års riksdag. Den i det föregående föreslagna allmängiltiga bestämmelsen om rätt till tjänstårsberäkning för veterinärer vid hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier bör emellertid utsträckas att gälla jämväl veterinärer vid sällskap, som icke anordnat laboratorium eller som bedriver laboratorieverksamhet i allenast begränsad omfattning.

Yttrandena. Vad utredningen anfört i förevarande avsnitt har föranlett erinringar från *remissinstanserna i de berörda länen*. Såsom delvis framgår redan av det förut anförda anmärkes framför allt att utredningens förslag icke är tillämpliga på verksamheten vid veterinäravdelningarna hos ifrågasvarande båda läns hushållningssällskap och att således ekonomiskt stöd icke skall kunna utgå i dessa fall. Detta förklaras vara en allvarlig brist i förslaget och missgynna djurägarna i länen. För sin del anser nämnda remissinstanser, att bidrag bör kunna utgå även i fall som de nu förevarande samt lämnas redan för år 1953.

Departementschefen.

Såsom framgår av det föregående har veterinärstyrelsen och styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt numera fullgjort det dem lämnade uppdraget att gemensamt utreda frågan om möjligheterna att överflytta vissa arbetsuppgifter från nämnda anstalt till hushållningssällskapens veterinär-bakteriologiska laboratorier ävensom därmed sammanhängande spörsmål. Det av myndigheterna avgivna betänkandet med förslag i ämnet innebär i huvudsak, att enklare diagnostiska undersökningar, i regel av rutinmässig karaktär, skall decentraliseras från anstalten till nyssnämnda laboratorier. En förutsättning härför har ansetts vara, att den veterinära personalen vid dessa erhåller viss vidareutbildning. Därjämte har utredningen funnit en ökning av det statliga bidraget till laboratorierna nödvändig för att den ifrågasatta decentraliseringen skall kunna genomföras. För att skapa bättre stadga åt verksamheten vid laboratorierna har slutligen föreslagits, att ett särskilt reglemente för dessa skall fastställas. Utredningens förslag har i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna.

Vad i ärendet förekommit ger vid handen, att det totala antalet undersökningar, som årligen utföres vid anstalten, under senare år visat en avsevärd nedgång, framför allt till följd av att kastsjuke- och hönstysfus-diagnostiken decentraliserats till hushållningssällskapens veterinärmedicinska laboratorier. Till avsevärd del hänför sig nedgången sålunda till relativt enkla rutinundersökningar. Å andra sidan har de mera komplicerade uppgifterna samtidigt ökat. Arbetsbördan är därför fortfarande av sådan omfattning, att den hindrar anstalten från att ägna önskvärd uppmärksamhet åt vissa delar av dess verksamhetsområde. Sålunda har anstaltens uppgifter i fråga om den vetenskapliga forskningen hittills fått stå tillbaka, enär personalen icke i tillräcklig grad kunnat frigöras för forskningsändamål. Olägenheten härav torde framstå desto klarare, om man betänker, att möjligheterna till att effektivt bekämpa de olika husdjursjukdomarna i hög grad beror på den veterinärmedicinska forskningens resultat.

I likhet med utredningen finner jag det vara nödvändigt, att åtgärder vidtages för att råda bot på nu angivna förhållande. Härvid synes två vägar stå öppna. Den ena är att öka anstaltens personal liksom även dess materiella resurser i sådan utsträckning, att erforderliga möjligheter till vetenskaplig forskning skapas. Den andra utvägen att nå detta syfte är den, som utredningen närmast haft att överväga, nämligen att överflytta ytterligare en del av de på anstalten ankommande undersökningarna på hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier. Vid valet mellan dessa båda alternativ är till en början att märka, att en utvidgning av anstalten för att få avsedd verkan torde komma att nödvändiggöra en betydligt större ökning av utgifterna för det allmänna än vad som skulle följa av en decentralisering av vissa undersökningar till nämnda laboratorier. Vidare bör beaktas, att en eventuell utbyggnad av anstaltens resurser

icke torde kunna genomföras på en gång utan först så småningom, medan en decentralisering på sätt nyss nämnts kan få en omedelbar effekt. Sistnämnda förhållande synes enligt min mening böra tillmätas stor betydelse, då de nu avsedda åtgärderna bör komma till stånd snarast möjligt.

Enbart dessa skäl torde sålunda vara tillräckliga för att man bör stanna för det andra alternativet. Härtill kommer emellertid flera andra omständigheter. Bland annat måste det, såsom i flera remissutlåtanden framhållits, ur beredskapssynpunkt anses önskvärt, att åtminstone en viss decentralisering av ifrågavarande undersökningar äger rum. Vidare bör man icke underskatta värdet av den personliga kontakt mellan uppdragsgivare och uppdragstagare, som endast torde stå att få vid en decentraliserad undersökningsverksamhet.

Den största fördelen med en överflyttning av vissa undersökningar till hushållningssällskapens laboratorier torde dock vara, att därigenom skapas garantier för att verksamheten vid dessa kan upprätthållas även i fortsättningen. Såsom framgår av vad som tidigare anförts i ärendet har nämligen sagda laboratoriers arbetsuppgifter i avsevärd grad minskats genom att tuberkulos- och kastsjukebekämpandena nu är i det närmaste slutförda. Därest laboratorierna icke tillföres andra arbetsuppgifter, uppkommer därför risk för att de blir nödsakade att upphöra med sin verksamhet. Det lokala intresset av att laboratorierna skall bestå är givetvis stort, men även ur det allmännas synpunkt måste det anses angeläget, att de icke nedlägges. Jag syftar härvid bland annat på det förhållandet, att — såsom jämväl utredningen framhållit — den fortsatta kontrollen av kastsjukan samt det nyligen påbörjade bekämpandet av de smittsamma juverinflammationerna torde förutsätta tillgång till ifrågavarande laboratorier för att kunna effektivt genomföras. Likaså torde laboratorierna vara nödvändiga för att bekämpandet av andra viktiga kreaturssjukdomar av större ekonomisk betydelse för framtiden skall kunna föras med framgång.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter finner jag mig i likhet med remissinstanserna böra tillstyrka utredningens förslag, att vissa av de undersökningar, som för närvarande utföres vid veterinärmedicinska anstalten, skall överflyttas till sällskapens laboratorier.

Jag övergår härefter till detaljerna i utredningens förslag.

Vad först angår frågan om vilka arbetsuppgifter som bör övertagas av de lokala laboratorierna, kan jag ansluta mig till vad utredningen anför i ämnet. Förutom vissa fältundersökningar på uppdrag av veterinärstyrelsen för att utreda förekomst och spridning av smittsamma kreaturssjukdomar torde sålunda böra komma i fråga endast enklare diagnostiska och andra undersökningar av mera rutinmässig karaktär i samband med det lokala bekämpandet av särskilt angivna husdjurssjukdomar eller på uppdrag av myndigheter och enskilda. Jag vill emellertid i detta sammanhang understryka att den uppräknade av olika arbetsuppgifter, som utredningen gjort, varken bör fattas såsom fullständig eller såsom en förteckning över undersökningar, som ovillkorligen skall kunna utföras av alla de laboratorier, varom fråga

är. Hänsyn måste nämligen enligt min mening tagas till att laboratoriernas resurser kan variera i icke ringa utsträckning. Dessa synpunkter torde emellertid få beaktas vid den närmare utformningen av reglementet för laboratorierna på så sätt, att en mera allmän formulering användes vid angivandet av laboratoriernas åligganden. I övrigt torde jag här endast behöva beröra det av medicinalstyrelsen framförda önskemålet, att laboratoriernas skyldighet att verkställa fältundersökningar ej blott skall gälla i fråga om förekomst och spridning av smittsamma kreaturssjukdomar utan även rörande s. k. födoämnesförgiftningar. För min del har jag icke något att erinra mot en sådan utvidgning av laboratoriernas arbetsuppgifter. Föreskrift därom bör intagas i nyssnämnda reglemente.

En decentralisering av de sålunda angivna arbetsuppgifterna torde medföra en lämplig avlastning för veterinärmedicinska anstalten. Såsom styrelsen för statens institut för folkhälsan framhållit, kommer emellertid laboratoriernas ökade verksamhet att innebära att även institutet befrias från vissa undersökningar, t. ex. bakteriologiska vattenanalyser och undersökningar avseende animalisk livsmedelskontroll.

Såsom redan nämnts förutsätter den nu föreslagna decentraliseringen, att de tio laboratorier, som för närvarande drives av hushållningssällskapen, skall fortsätta sin verksamhet. Detta torde också bli möjligt, om laboratorierna får de arbetsuppgifter, som angivits i det föregående. Å andra sidan kan, såsom lantbruksstyrelsen påpekat, icke för närvarande bedömas huruvida den utvidgning av verksamheten, som decentraliseringen innebär, kommer att kunna tillförsäkra laboratorierna full sysselsättning under någon längre tid. Att jag här uttalat mig för att dessa icke skall nedläggas utan fortsätta sin verksamhet, betyder därför icke något slutligt ställningstagande till frågan, huruvida de samtliga bör äga bestånd för all framtid eller ej. Av samma skäl bör, i överensstämmelse med vad utredningen själv uttalat, spörsmålet om inrättandet av nya laboratorier liksom även utbyggandet av vissa laboratorier till s. k. centrallaboratorier bli beroende av den framtida utvecklingen. Att nu, såsom i några yttranden ifrågasatts, uppgöra en allmän plan härför torde således icke böra komma i fråga. Vidare följer av vad nyss sagts, att de från vissa håll framförda önskemålen om laboratorier i Göteborg och Norrland åtminstone icke för närvarande bör föranleda någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Jag vill emellertid samtidigt framhålla, att jag förutsätter, att veterinärstyrelsen följer utvecklingen och, då så kan anses påkallat, till behandling upptar frågan om i vad mån de nuvarande laboratoriernas antal kan minskas eller nya sådana bör tillkomma. I sistnämnda hänseende synes uppmärksamhet icke minst böra ägnas de norrländska intressena.

Vad härefter angår riktlinjerna för laboratoriernas organisation synes enighet råda om att laboratorierna allttjämt bör vara knutna till vederbörande hushållningssällskap liksom även att den nämnd, som redan nu finns för det närmare överinseendet av laboratorieverksamheten, bör bibehållas. För min del hyser jag samma åsikt. Jag har icke heller något att erinra

mot utredningens förslag i fråga om nämndens sammansättning. I motsats till vad som föreslagits i några remissyttranden finner jag det sålunda icke erforderligt att föreskriva, att länsveterinären skall vara självskriven ledamot av nämnden. Man torde emellertid kunna utgå från att denne liksom hittills i de flesta fall ändå kommer att insättas i nämnden. Ej heller synes påkallat att föreskriva, att sällskapets sekreterare skall kallas till nämndens sammanträden vare sig han är ledamot av denna eller ej. Nämnden bör således bestå av chefveterinären samt högst fem ledamöter, av vilka högst fyra skall utses av förvaltningsutskottet och en av veterinärstyrelsen. Omfattar laboratoriets verksamhetsområde även annat hushållningssällskap, bör dessutom varje sådant sällskaps förvaltningsutskott äga utse ytterligare en ledamot. Enligt vad bland andra lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapens förbund uttalat, bör denne få samma ställning som övriga ledamöter och icke, såsom utredningen ansett, ha rösträtt endast i frågor av betydelse för det område, han representerar. Att avgöra när sådana frågor föreligger, torde nämligen icke sällan möta svårigheter. Vad slutligen angår nämndens befogenheter har från en del håll gjorts anmärkningar mot utredningens förslag härutinnan. Man har bland annat ansett, att de befogenheter, som av utredningen tillagts nämnden, på några punkter i stället bör tillkomma förvaltningsutskottet, t. ex. att antaga och entlediga extra personal, att inge ansökan om statsbidrag m. m. Enligt min mening synes det finnas ett visst fog för dessa anmärkningar. Det torde emellertid lämpligen få ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till dessa spörsmål i samband med att reglemente utfärdas för laboratorierna.

Som utredningen framhållit torde det undantagsvis kunna bli fråga om att använda ett kommunalt laboratorium eller liknande som provinslaboratorium. Frågan om vilka bestämmelser som i dylikt fall bör gälla torde få avgöras, då en sådan anordning blir aktuell.

Utredningen har framhållit, att den vid ifrågavarande laboratorier tjänstgörande veterinärpersonalen icke genomgående har de kunskaper och den erfarenhet, som måste anses erforderliga för att de i det föregående omnämnda arbetsuppgifterna skall kunna övertagas av laboratorierna. Men hänsyn härtill och då det även vid nyanställning torde möta svårigheter att erhålla veterinärer med en utbildning, som motsvarar kraven, delar jag utredningens uppfattning, att sagda personal bör beredas tillfälle till kompletterande utbildning. Vad utredningen anfört i fråga om anordnandet av sådan vidareutbildning har icke mött invändningar från remissinstanserna och föranleder ej heller någon erinran från min sida. Såsom utredningen föreslagit torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera, efter framställning av veterinärstyrelsen i samråd med styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt, meddela närmare föreskrifter rörande denna utbildning. I ett par remissutlåtanden har anförts annan mening än utredningens beträffande kostnaderna för utbildningen. Lantbruksstyrelsen synes sålunda för sin del mena, att samtliga dessa kostnader bör bestridas av särskilda

medel, medan statskontoret anser desamma böra gäldas av hushållningssällskapen. För egen del finner jag den av utredningen gjorda uppdelningen väl avvägd. Rese- och traktamentskostnaderna för deltagarna i utbildningen bör sålunda bestridas ur det anslag, jag i det följande kommer att föreslå, medan kostnaderna för lön under utbildningstiden torde få utgå från sällskapens allmänna anslag. Vad nu sagts beträffande vidareutbildning av veterinärpersonal torde i tillämpliga delar böra gälla även för det fall, att sådan utbildning befinnes erforderlig för den övriga personalens del.

Jag har icke heller något att erinra mot utredningens andra förslag rörande personalen vid laboratorierna. Bland annat hör således en allmän föreskrift utfärdas om att av hushållningssällskap anställd veterinär, som kompetentförklarats av veterinärstyrelsen, må för sin tjänstgöring räkna tjänstår lika med civila veterinärer i statens tjänst. Att utöver kompetentförklaringen fordra, att veterinärstyrelsen särskilt skall ha godkänt de med tjänsten förenade anställningsvillkoren synes knappast behöfligt med hänsyn till att det för statsbidrag skall fordras, att veterinärstyrelsen prövat att laboratoriet organiserats och verksamheten där bedrivs i enlighet med de angivna riktlinjerna. Vid tillsättandet av veterinär befattningshavare bör vidare i tillämpliga delar iakttagas de bestämmelser, som gäller för tillsättning av befattningshavare i allmänhet vid hushållningssällskapen. Dock hör uppenbarligen de befogenheter, som enligt nämnda bestämmelser tillkommer lantbruksstyrelsen, i stället utövas av veterinärstyrelsen. Det sagda innebär, att sistnämnda styrelse skall äga att av kompetenta sökande uppsätta tre på förslag i den ordning, i vilken de anses böra ifrågakomma, samt att laboratoriets huvudman, d. v. s. vederbörande hushållningssällskap, därefter har att utse en av dem. Likaså bör den tekniska personalen tillsättas enligt de grunder, som gäller för befattningshavare i motsvarande lönegrad vid sällskapen.

I övrigt vill jag i detta sammanhang blott framhålla att det, såsom utredningen anfört, bör ankomma på veterinärstyrelsen att utfärda sådana föreskrifter beträffande tjänstgöringen vid laboratorierna, som icke bör inflyta i reglementet för dessa.

I fråga om finansieringen av laboratoriernas verksamhet har utredningen utgått från att det hittills tillämpade systemet skall gälla även i fortsättningen, d. v. s. att verksamheten i första hand skall grundas på inkomster från allmänna sjukdomsbekämpanden samt därutöver på ett fast statligt bidrag. Så gott som samtliga remissinstanser har delat denna uppfattning eller i varlt fall icke uttalat sig däremot. I ett par yttranden, bland annat i det som avgivits av hushållningssällskapens förbund, har emellertid ett annat alternativ ifrågasatts, nämligen att i stället för det fasta bidraget till laboratorierna skall utgå bidrag till avlöning av laboratoriernas föreståndare, chefveterinärerna, som i samband därmed skall uppföras på sällskapens personalförteckningar. Det torde icke kunna bestridas, att detta förslag har åtskilligt som talar för sig. Framför allt skulle nämnda befattningshavare

därigenom få en tryggare ställning än de med nuvarande anställningsvillkor har. Man torde därför kunna räkna med att förslagets genomförande skulle öka möjligheterna att förvärva och behålla väl kvalificerad personal på dessa befattningar. Emellertid måste man enligt min mening i nuvarande läge iakttaga stor försiktighet, då det är fråga om att inrätta nya tjänster. I förevarande fall tillkommer dessutom, såsom jag i det föregående framhållit, att man nu icke kan avgöra, om samtliga de ifrågakvarande laboratorierna bör bestå för framtiden. Under sådana omständigheter finner jag mig i vart fall icke för närvarande kunna tillstyrka det nu angivna förslaget.

Någon ändring av det nuvarande systemet för finansiering av laboratoriernas verksamhet bör alltså icke ske enligt min mening. Vad härefter angår storleken av det fasta bidraget blir denna givetvis beroende av hur stora inkomster laboratorierna kan väntas få av de olika undersökningar, som avses skola utföras där. För sin del har utredningen kommit till det resultatet, att dessa inkomster icke torde bli så stora, att laboratorierna blir självförsörjande. Fastmer har utredningen på grund av att en avsevärd del av det ekonomiska underlaget för laboratorierna bortfallit genom tuberkulosens och kastsjukans tillbakaträngande samt med hänsyn till penningvärdets fall funnit en ökning av det fasta bidraget erforderlig. Å andra sidan har statskontoret föreslagit, att undersökningsavgifterna skall höjas i sådan omfattning, att statsbidraget icke behöver ökas. För min del anser jag, att åtminstone i första hand en viss ökning av statsbidraget bör komma i fråga. Därvid vill jag erinra om att de i årets statsverksproposition (p. 78 och 80) äskade anslagen till åtgärder mot tuberkulos och mot smittsam kastning hos nötkreatur med tillhoppa 175 000 kronor understiger medelsanvisningen för ändamålen för innevarande budgetår.

Utredningen har föreslagit, att det fasta bidraget skall höjas till 30 000 kronor för ett vart av de laboratorier, som utför fullständiga diagnostiska undersökningar, och till 20 000 kronor för varje icke fullt utbyggt laboratorium. Även jag finner det moliverat att göra bidragets storlek beroende av om vederbörande laboratorium är fullt utbyggt eller ej. Jag har därför icke något att erinra mot förslaget i denna del. Däremot är jag icke beredd att förorda en så stor höjning av bidragsbeloppen som ifrågasatts. Vad utredningen anfört till stöd för sitt förslag i ämnet torde nämligen enligt min mening grunda sig på alltför osäkra beräkningar. Närmare uppgifter saknas sålunda både i fråga om det hittillsvarande ekonomiska resultatet av laboratoriernas verksamhet och i fråga om vad detta resultat kan väntas bli efter genomförandet av de nu framlagda förslagen. Ytterligare upplysningar på dessa punkter har icke heller varit möjliga att få. Under sådana omständigheter anser jag, att man tills vidare och i vart fall för år 1953 bör kunna bestämma bidraget till lägre belopp än vad utredningen ansett sig böra föreslå. För min del vill jag därför förorda, att bidraget skall utgå med 20 000 respektive 15 000 kronor för nämnda år. Jag förutsätter emellertid härvid, att frågan om bidragsbeloppens storlek skall upptagas till förnyad prövning, så snart man mera säkert kan bedöma, vilken inverkan de nu fö-

reslagna åtgärderna kommer att få beträffande laboratoriernas ekonomiska ställning.

Då man enligt utredningen kan räkna med att under året högst sex av de tio laboratorierna skall kunna anses fullt utbyggda, behöver sålunda för ifrågavarande bidrag beräknas ($6 \times 20\ 000 + 4 \times 15\ 000 =$) 180 000 kronor. Härutöver bör emellertid upptagas ett särskilt belopp till täckande av kostnaderna för resor och traktamenten till personal, som skall delta i förut omförmälda vidareutbildning. För detta ändamål torde böra beräknas högst 20 000 kronor. Anslaget till Bidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier bör alltså för nästa budgetår uppföras med ($180\ 000 + 20\ 000 =$) 200 000 kronor. Eftersom varje laboratorium för närvarande åtnjuter ett bidrag å 10 000 kronor, innebär detta en ökning av medelsbehovet med ($200\ 000 - 100\ 000 =$) 100 000 kronor.

Vad slutligen angår veterinäravdelningarna hos Stockholms läns och stads samt Uppsala läns hushållningssällskap har dessa icke närmare berörts av utredningen i förevarande sammanhang, eftersom det för närvarande icke bedrivs någon laboratorieverksamhet i nämnvärd omfattning vid dessa avdelningar. Häremot har vissa remissinstanser, främst från sagda båda län, gjort anmärkning och bland annat uttalat, att bidrag borde kunna utgå även i dylika fall. Med hänsyn till att dessa avdelningar kommer att bli sysselsatta med kastsjukebekämpandet även under innevarande år, synes bidragsfrågan icke behöva upptagas till prövning förrän i samband med anslagsäskandena för år 1954. Såsom utredningen anfört bör dock den i det föregående föreslagna allmänna bestämmelsen om rätt till tjänstårsberäkning gälla jämväl beträffande veterinär hos hushållningssällskap, som icke anordnat laboratorium eller som bedriver laboratorieverksamhet i allenast begränsad omfattning.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda reglemente för hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier ävensom de övriga föreskrifter, som vid bifall till mina i det föregående framlagda förslag må finnas erforderliga.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medge, att vissa av statens veterinärmedicinska anstalts arbetsuppgifter må i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer jag i det föregående angivit överflyttas till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier;

2) å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln till *Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Bidrag till hushållningssällskapens veterinärbakteriologiska laboratorier* anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Lüzell.